

Баштинар

број 5

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Уредништво:

мр Драгица Панић-Кашански
(главни и одговорни уредник)

Петар Васић
Александар Николић
Марица Лакић

Секретар уредништва:

Мирослав Обрадовић

Издавач:

Удружење за његовање српског
културно-историјског наслеђа "Баштинар" Брчко

Технички уредник:

Срђан Блажевић

Насловна страна:

Драган Кашански

Штампа:

"Гама" Брчко

Тираж 500 примјерака

Адреса Уредништва:

Иве Андрића 1

Телефони: 049/216-775, 216-511

065/825-300, 065/968-639

e-mail: info@bastinar.com

www.bastinar.com

Број жиро-рачуна: 554-005-00000501-31

Број девизног рачуна: 5401000-00/279

PAVLOVIC INTERNATIONAL BANK AD

Слобомир-Бијелина, Филијала Брчко

*Празан клас ӯлаву диже,
а ӯун је ӯовија*

Ако је на Тројице кише, биће година родна.

Ако на Видовдан пада киша, љето ће бити кишовито.

Кад јако роде жир, буквица, лијеска, биће јаке зиме и
много снијега.

Прокопова киша не носи берићета.

Ведри Аранђеловдан предсказује јаку зиму.

Женско је љето послије Петрова дана

(*Какже се јер онда највише оstäје бременитих жена*)

**О поимању
баштине и
ударужењу
“Баштинар”**

Стара кућа Драге Пајкановића у Коренићи

Пејтар Перуновић Перун

ОДА ТЕСЛИ

Славни Тесла, геније науке,
 змај огњени из јуначке Лике,
 од словенске крви и колјена
 лички Србе од Јужних Словена,
 шаљен Вама гусле прногорске,
 у четири плаоче грамофонске,
 да се Вама у самоћи нађу,
 да тражите благодети тајне,
 за стварање људске среће трајне,
 а и да се дјетињства сјетите
 кад сте можда најсрстнији били,
 кад сте први изум изумили
 и јунаштво први учињели
 и посјекли триста угурсуза
 у бабовој њиви кукуруза,
 да се може од воде и зрака,
 учинити таква сила јака
 да планине може разорити
 и пучине морске исушити
 и нагнати силног сунца зраке,
 што огрије слабе и нејаке
 и да једна сјајна сијалица,
 грије земљу као јарко сунце,
 да се може биље одгајити
 на планини као у жупини,
 и да људске ријечи, пјесме, слике,
 могу лећет кроз етар без жица,
 као јата прекоморских птица
 и кад људи међу се говоре,
 с једног краја другом од свијета,
 да се могу очима виђести;
 и пронаћи од самрти зраке,
 да заптите слабе и нејаке,
 да не чине људи и народи
 што не бише били себи ради,
 и пронаћи љековите струје,
 што кроз нерве благодарно брује
 и од свијех болести лијече...

*Удружење за његовање српског културно-историјског наслеђа***"БАШТИНАР"** *Брчко*

На основу члана 9 Статута Удружења за његовање српског културно-историјског наслеђа «Баштинар» Брчко, Скупштина «Баштинара» на сједници одржаној 15. 2. 2004. доноси

О Д Л У К У

**О ОСНИВАЊУ Аматерског друштва за очување баштине «Брезик»
У Брезику**

1

Доноси се одлука о оснивању Аматерског друштва за очување баштине Брезик» у Брезику.

2

Скраћени назив је АДОБ «Брезик». Сједиште Друштва је у Брезику.

3

Друштво се формира као подружница Удружења за његовање српског културно-историјског наслеђа «Баштинар» Брчко.

4

Чланови Друштва имају статус судјелујућих чланова и прихватају статут и правила «Баштинара».

5

АДОБ «Баштинар» има своју скупштину, предсједника, секретара, благајника, администратора, управни одбор и чланство. Чланови управног одбора су и предсједник и секретар «Баштинара» Брчко.

6

»Брезик» користи идентификацијони број «Баштинара», и има свој подрачун у Павловић баници. Баштинар ће овластити потписника рачуна за АДОБ »Брезик».

7

Програм рада АДОБ »Брезик» разматра и одобрава оснивач.

Правилник о раду АДОБ »Брезик« доноси (предлаже и послије усаглашавања одобрава) оснивач.

8

У случају престанка рада стечена имовина, рачун и печат раздужују се код «Баштинара».

9

АДОБ »Брезик« се формира да би, у складу са властитим програмом, водио бригу о очувању: традиционалног народног градитељства, исхране, музике и игре, текстилне радиности, обичаја и културе краја.

10

«Баштинар» обезбеђује помоћ кроз рад својих стручних служби.

ТРЕЋА СМОТРА АМАТЕРСКОГ СТВАРАЛАШТВА У БРЧКО ДИСТРИКТУ БИХ 15. 12. 2004.

Учешће чланова АДОБ Брезик,
активности Секције за музичку баштину

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕЊА "БАШТИНАР" Брчко

Мушки юјевачка група из Тобућа

Женска юјевачка група из Лојира

ТРЕБА СМОТРА АМАТЕРСКОГ СТВАРАЛАШТВА
BRČKO DISTRIKT ВИН

МУШКА И ЖЕНСКА ПЈЕВАЧКА ГРУПА
ВИЈЕНАЦ Брчко

гости концерта:

МУШКА ГРУПА "СМИЉЕ" КУД-а АБРАШЕВИЋ. Крагујевац

ЖЕНСКА ПЈЕВАЧКА ГРУПА АКАДЕМИЈЕ УМЈЕТНОСТИ ЂАЊА ЛУКА

ДОМ КУЛТУРЕ БРЧКО 16. 12. 2004. у 20.00

организатор:

Баштинар
Удружење за љубитеље
српске културе и историје
Брчко
Пријатељи српске културе
Брчко

СПКД. ПРОСВЈЕТА

БАШТИНАР
Брчко

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕЂЕА "БАШТИНАР" Брчко

Мушки јевачка група „Смиље“

Јевачка група Академије умјетности Бања Лука

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕА "БАШТИНАР" Брчко

*Отварање изложбе "25 година акварелистичке колоније Сава" из
Брода, 11. јануар 2005. године, Умјетничка галерија Брчко,
активност Секције за ликовну и примењену умјетност "Баштинар"*

Божићни концерит у Дому културе, 11. јануара 2005. године

**Баштинарска школа
традиционалног изјевања**

Хор „Свештена тири Јерарха“, Крујањ

Активности Баштинара

(Сажети извјештај о раду у 2004. години)

Јануар:

- ИЗЛОЖБА СЛИКА, Умјетничка Галерија Брчко :
Арт симпозијум Јахорина-секција за ликовну и примијењену баштину
- Припрема другог и трећег броја часописа "Баштинар" - редакција часописа
- Скупштина: усвајање плана рада за 2004. и Финансијског извјештаја за 2003. годину.

Фебруар:

- Рад на припреми другог и трећег броја часописа "Баштинар" - редакција
- Припрема музичке манифестације "Мини-тини фест"
- Припрема другог и трећег броја часописа "Баштинар", - редакција
- Снимање фотографија, прикупљање грађе за каталог, архивирање- Секција за културно-историјско наслеђе

Март:

- Припрема за шрампу другог и трећег часописа "Баштинар"
- Промоција часописа на "Радију Бањалука" и "Гласу српском"
- Састанак чланова секције за ликовну баштину
- Дистрибуција часописа члановима изван Брчког
- Помоћ у изради плана рада и покретању активности АДОБ "Брезик"

Април:

- Семинар за кореографе у Лозници: "Српске игре брчанског краја", - предавач Драгица Панић Кашански, демонстратори: шаргијаш и виолиниста из АДОБ "Ражњево"-секција за играчку и музичку баштину
- Учешће на Сабору српских гуслара и пјесника "Светосавље" у Требињу са програмом - секција за музичку баштину

Мај:

- Жирирање на Смотри српског европског Фолклора у Швајцарској
 - секција за музичку и играчку Баштину
- Припрема четвртог броја часописа "Баштинар" - редакција
- Обилазак терена ради одабира програма за наступе извођача
- Рад на припреми програма у АДОБ "Брезик"
- Помоћ у раду АДОБ "Ражњево"
- Жирирање на Сабору српског извornог стваралаштва у Теслићу

Јун:

- Сарадња са другим организацијама: Друштво за очување баштине "ДОБ", Билећа, промоција њихових издања, (Коло српских сестара Брчко, Православна црква Брчко и Ражњево)
- Сарадња са Етнографским музејом Београда
- Сарадња са Земаљски музејом у Сарајеву,
- Шљеменска - прослава Етно-куће у Ражњеву - програм и организација

Јул:

- Припрема и реализација програма поводом Прокоповог дана у Ражњеву (изложба, музички програм, народна трпеза) - код Етно куће у Ражњеву
- Посјета чланова Баштинара из других мјеста - секција за књижевну баштину

Август:

- Даљи радови на Етно-кући
- Састанци у АДОБ "Брезик"
- Рад секције Фото архива

Септембар:

- Ликовна колонија Сава -Посјета Етно кући у Ражњеву, опрема донираних слика
- Сарадња са Колом српских сестара из Брчког на пројектима везаним за културу

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕА "БАШТИНАР" Брчко

Октијобар:

- Учешће наших извођача на БЕМУСУ (покровитељство УНИЦЕФ-а), Народни музеј Београд,

Новембар:

- Припрема четвртог броја "Баштинара"
- Припрема група за учешће на Смотри аматерског стваралаштва
- Даљи рад на Етно-кући Ражњево

Децембар:

- Учешће чланова Секције за музичку баштину на Трећој смотри аматерског стваралаштва у Брчко Дистрикту 2004.
- Учешће пјевачке групе Школе за традиционално пјевање
- Концерт пјевачке групе "Вијенац" - сарадња са СПКД "Просвјета"

План рада за 2005. годину

Јануар:

- Божићни концерт - Дом културе Брчко
- Изложба Акварелистичке колоније Сава, Брод - Умјетничка галерија Брчко
- Рад школе традиционалног пјевања

Фебруар:

- Посјета Крупњу - Хору Св. Три Јерарха
- Рад Фото секције
- Рад школе традиционалног пјевања

Марј:

- Организовање концерта озбиљне музике: Никола Срдић кларинет и Тимеа Хотић, клавир (поводом прославе петогодишњице Дистрикта)
- Учешће наших чланова на припреми и реализацији Фестивала дјечије пјесме "Дјечија машта може свашта"

Април:

- Учешће наших чланова на "Данима Владе Милошевиће" у

Бањалуци

- Припрема петог броја часописа Баштинар - рад редакције
- Сакупљање прича, мелодија и фотографија

Мај:

- Књижевно вече - портрет Стевана Р. Стевића
- Посјета Милована Витезовића и Душка М. Петровића из Београда
- Сарадња са Књижевном задругом "Васо Пелагић" Бањалука
- Сарадња са часописом "Огњиште" из Бањалуке
- Даљи рад на петом броју часописа "Баштинар"
- Учешће нашег члана на АРТ симпозијуму Јахорина (ликовна колонија)

Јуни:

- Рад на припреми за штампу петог броја Баштинара
- Посјета "Сабору извornог стваралаштва" у Теслићу
- Стручна сарадња са Сабором у Теслићу
- Стручна помоћ у реализацији пројекта Кола српских сестара "Традиционалне вјештине"
- Промоција књиге - доктората Александра Ђурића о православним манастирима у БиХ
- Учешће наших чланова на "Змајевим дечјим играма" у Новом Саду
- Помоћ у припреми компакт диска пјевачке групе "Вијенац"

Јули:

- Промоција петог броја часописа "Баштинар"
- Помоћ у реализацији програма АДОБ "Ражњево"
- Помоћ у реализацији програма АДОБ "Брезик"

Август:

- Сакупљачки рад на терену
- Писање радова за шести број "Баштинара"
- Учешће наших млађих чланица у радионицама "Традиционалних вјештина"
- Стручна помоћ друштву "Ромски сан" око сакупљања и систематизације музичко-фолклорне грађе на терену

Баштинар

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕА "БАШТИНАР" Брчко

Септембар:

- Припрема шестог броја "Баштинара"
- Стручна помоћ у довршавању приручника за кореографе "Сеоске игре Бошњака у Брчко Дистрикту"
- Припрема каталога "Приче и слике из брчанских села" (секција за материјалну културу)

Октобар:

- Рад на часопису - припрема текстова за шести број "Баштинара"
- Помоћ у раду АДОБ "Ражљево" и АДОБ "Брезик"
- Припрема програма за учешће на Смотри фолклора у Брчком

Новембар:

- Припрема за штампу шестог броја "Баштинара"
- Припрема годишње скупштине
- Семинар за кореографе

Децембар:

- Учешће на Смотри сеоског стваралаштва у Брчком
- Промоција шестог броја часописа "Баштинар"
- Обиљежавање трогодишњице рада уружења "Баштинар"

НОВЕ КЊИГЕ

АЛЕКСАНДАР НИКОЛИЋ
Запис

Уз потпору Владе Брчко Дистрикта, изашла је као ауторско издање књига пјесама "Запис" Александра Николића.

У напомени уз ово издање, аутор даје информацију о генези књиге и о њеном првом (несуђеном) издавачу. Рецензент Божко Ломовић, у сарајевском листу "Ослобођење" од 11. фебруара 1991. у рубрици "Брчански културни тренутак" објавио је чланак "Слово о недогађеној књизи" у који је инкорпорирао и дио своје рецензије, духовито, козерски насловљене: "Збирка која ће бирати читаоце". Још се није додогила књига Александра Николића, пише Ломовић, па ипак, и то је догађај. Од овог гимназијског професора и пјесника сви смо (литерати - опаска приређивача) у Брчком учили.

Пјесник, вазда у хроничном сендвичу између сумње у оно што твори и узалудности покушаја "да радим нешто паметније" узима збирку да је још једном пред штампање, извага. Узима је "само на дан", а дан постаје недјеља, слутим биће мјесец, два...

Више не вјерујем да ће се пјеснику и нама додогодити та књига, па зато хоћу о тој недогађеној збирци да дам свој суд, држећи да је и отиснута на паус-папир, културни догађај важнији и већи од толико других тиражно тисканих и истога дана "тиснутих" на периферију памћења.

Пјесник збирке апсорбовао је искуства великих мајстора пера: суматраизам М. Црњанског, лексичку егзотику лирских кругова М. Наастасијевића, крлежијанску бучну реторичност. Његова лектира били су Овидије, Данте, Паунд, Превер, Попа, Павловић, Раичковић. Поетика тих бесмртника била је тек путоказ Николићу да властитом имагинацијом продре у неосвојено поље. Помоћ му је долазила и од страха да би могао забасати у лабиринте о којима Гете говори Екерману кад је ријеч о односу поезија - проза.

Није нашег пјесника заобишао ни вал сигналистичке "јереси" - примјеђујем то у пјесмама циклуса "Тинтарница". Свој стих и своје "самодолазеће" риме ослободио је стега интерпункције. Ово у свим случајевима, осим у једном - у циклусу "Неуморни пејзажи промене". Ту је задржао само тачку као својеврсну цензуру да нас

заустави пред структуралистичким феноменом, појачаном или промијењеном семантиком ријечи или синтагме.

Понајмлађе пјесме су интимно свођење рачуна (циклус "Вратити се"). Овим минијатурама вибрирају истодобно меланхолија и одлучност, откривајући простом оку невидљиву метафизику "малих ствари".

"Фантасмагорије". То су поеме и симфоније. У неколицини поема ствари су смјештене у метафизички рам у којем оне добијају обрисе давног галицијског блата. Но, све је без зрица патетике, филигрански избрушено и очишћено префињеним асоцијацијама на Лорку и "Гернику".

У својој рецензији Ломовић констатује како је Николић истински заточеник пјесничке ријечи који је поодавно изградио своје "вјерују" и како је подјела на такозване развојне фазе немогућа. Мало је и међу познатима пјесника за које би се овако могло констатовати. Читаону, макар и образованом и упућеном, немогуће је у једном прелиставању прочитати сво богатство метафорике и асоцијација, да обујми широк дијапазон симболике, да уочи нове лексичке спојеве и вриједности синтаксичке архитектуре, да у инвенцији открије мотиве. Понешто од овога неопходно је за рецензентски став.

Недељко Блажић Трноцмок

Афористичар Недељко Блажић је рођен 1963. године у Буковици код Јајца. Основну и средњу школу завршио је у Јајцу. Објавио је дviјe самосталне књиге афоризама "Србобоља" и "Трн(o)цмок" и једну заједничку са још тројицом афористичара из Брчког ("Ајфоризми"). Књига Трноцмок објављена је 2005. године, уз финансијску подршку Пододјељења за спорт и културу, а о њој и о себи у уводу књиге сам аутор каже: "Пред Вама је моја трећа књига, а трећи пут Бог помаже, ако се с тим сложи Високи представник. Писањем афоризама бавим се од рођења, а први сам написао пупчаном врпци, тренутак - два прије него што су ми је пресекли. И тако је заједно са чаршавом завршио у веш-машини. Кажу да сам револтиран тиме отпочео штрајк глађу и два сата

одбијао мајчино млијеко. Констатацију љекара да је рођено здраво мушки дијете помутило је мишљење психолога да је на свијет дошао прави бунтовник. То моје прво појављивање пред публиком коју су чиниле моја мајка и дежурна бабица, чекано девет мјесеци, протекло је у грчевитом плачу. Касније се испоставило да су то биле сузе пророка. Наиме ја сам већ тада знао шта ме чека у животу. Прве три године послије рођења проживио сам добро, јер једино у то вријеме нисам пишао у вјетар, него у гаће. Као код сваког добrog домаћина и у мени се развио отпор према свему што је страно, а кулминирао је у основној школи коју сам завршио уз помоћ домаћег сира и кајмака...”

Иако још увијек неожењен Недељко Блажић је за најновију књигу изабрао афоризме које је посветио браку и породици, љубави и срећи, као напр.:

Заљубљени су најсвјетлији примјер сљепоће.

*

Пажљив супруг се никада на вријеме не враћа кући.

*

У браку нисам роб, већ роговласник.

*

У животу сам остао неогребан. Нисам срео праву мачку.

*

Љубав је слијепа, а љубомора ћорава.

*

Оженио сам се јединицом. Непоправљивом.

*

Жене су као злато, најбоље стоје око врата.

Стеван Р. Стевић Право на реплику

(Књига афоризама која је промовисана у Дому културе у Брчком 25. маја 2005. године. Том приликом је Стевану Р. Стевићу уручена специјална награда “Умовање здравог разума” Књижевне Заједнице “Васо Пелагић из Бање Луке)

Вјерниј сатире

Кренувши - као што је и ред - од чињенице да је Васо Пелагић у књизи по којој је крштена ова значајна књижевна награда, изложио своје антирелигиозне тезе, жири награде "Умовање здравог разума", у саставу: Ранко Прерадовић и Бране Моцоња (чланови) и Душко М. Петровић (предсједник), брзо је стигао до закључка да награду треба дати аутору који је био најуспјешнији у сатирисању овогемаљских богова и боговчића, како страначих и партијских, тако или боље, нарочито оних чије су странке и партије долазиле или дошли до власти, па су увијек били под заштитом државе; исто као и мечеди, с малом разликом што ови други немају бодигард, да не кажемо гориле.

Васо Пелагић је на једном мјесту лијепо казао: "без здравог умовања и пословања биће ропске слуге ништарији, глупости, тирији и лажарији", али све то је било во времја оно; данас је све много савременије, опремљеније, скоро савршено, тј. данас је ово рај за сатиричаре - нема бојазни да ће остати без повода и разлога за своје пјесме, приче, афоризме, карикатуре...

Како дакле сатиричара, нарочито добрих, бољих и најбољих, имамо и више негоово, жири награде "Умовање здравог разума", коју Књижевна заједница "Васо Пелагић" из Бање Луке већ годинама додјељује сатиричару године, засједао је и прошле 2004., и то више пута на више различитих мјеста, али је увијек долазио до истог закључка, до исте одлуке.

Награду УМОВАЊЕ ЗДРАВОГ РАЗУМА за 2004. годину, једногласном одлуком жирија, добио је сатиричар (а узгрен и статистичар) из Брчког: Стеван Р. Стевић.

Стевић је до сада објавио седам књига, али симболичка природа тог броја (то што нас одмах подсејти на седам хришћанских врлина, и на седам смртних гријеха) није узимана у обзир приликом одлучивања, него су на нашем тапету били само сатиричност и духовитост у тим књигама, и једино то је било значајно за нашу праведну одлуку.

Такође нас радује што се из свих седам књига и из сваке посебно види да награђени сатиричар Стеван Р. Стевић вјерује у сатиру, вјерује да сатира може довести до промјена на боље, вјерује да сатира утиче - ако не толико на оне које сатирише, оно сигурно на оне

који на биралиштима одлучују о томе ко ће сљедећи доћи на власт, ко ће сљедећи бити на нишану сатире... Стеван Р. Стевић је вјерник сатире.

Честитамо.

Душко М. Пејровић

Мало странци, мало странкације!

Поводом књиџе Стевана Р. Стевића: ПРАВО НА РЕПЛИКУ

Реплика је као што знамо (неко из одговарајућих књига, а неко из ТВ преноса скупштинских засијадања), одговор на одговор противне стране, противљење, утук. Истовремено, али не и паралелно, него баш са најразличитијим укрштањима, сазнање да је сатира умјетничка, дакле, природна опозиција свакој будаластој политици, свакој осионај неспособности, сваком бахатом државном терору над здравом памећу рода и народа и свакој пљачки и отимачини у име тобожњих вишних интереса мангупарије и бараберије на високим и највишим положајима, казује нам да је право на реплику, што је наслов књиге која нас је вечерас окупила око своје кикотаве духовитости и несусдржане сатиричности, у ствари, право на сатиру.

Има ли Стеван Р. Стевић право да тражи право на сатиру?

Данас кад је, веле, развојем демократије и осталих благодети што су нас са свих страна сколиле, па једва дишемо (како би то рекао Кочићев Давид) многи вјерују да све, баш све, може да се каже и покаже, да се јави и објави, да се на сва звона удари, па тражити право, на реплику, право на сатиру може само неко ко још није схватио да је прошло вријеме чувеног, све чувенијег једноумља. Наравно да није тако. Није, јер је очигледно да је - послије свих турбулентних промјена - испало да се само једно велико једноумље размножило на онолико малих једноумља колико у којој нашој средини има странака и партија, марифетлука, бараблука, па свако свој атар брани и забрањује.

Кад Стеван Р. Стевић каже "Наш развојни пут није имао алтернативу. Зато смо завршили у јарку", логичан наставак је питање: у

колико ћемо се јаркова заглавити послије овог путешествија, послије овог у којем свака вашка обашка "нема алтернативу", тј. сваки билмез вјерије да само и једино његова странка, партија, покрет, или још неки непатентирани облик политичког предузетништва може да нас изведе на пут среће и благостања. И што је најгоре, сви, баш сви обећавају само и искључиво пут у Европу, као да су неозбиљне туристичке агенције, а не озбиљне политичке организације...!?

Ко је год прочитао Стевићев афоризам "И ми коња за трку имамо! Али, не желимо да потрошимо своје кадрове" прво што је помислио било је: "Их да је само један! То је, човјече читава ергела кадрова!"

Застанимо и код афоризма "Други нам кроје судбину. Ови напи само узимају мјеру" и сконтаћемо да странци нормално, воде страну политику, а ови напи - свако само политику своје странке; што ће рећи: мало нам то што нам оно раде странци, него се око тог истог стицале и ове наше странкаџије.

Ако тражећи излаз из ове ситуације наиђете на Стевићев афоризам "Извели народ на улицу... И упутили га у погрешном правцу" сигурно је само да је, ма колико био широк, напогрешнији правац онај који трасирају уски интереси.

За крај овог свог читања афоризама Стевана Р. Стевића одабрао сам један из средине књиге. Стевић вели "Не тражите истину. Могли би вам је натоварити на леђа", а ја као и Стевић, као и сви ви, знам да је на народној грбачи већ довољно, већ одавно превише терета. Знам да је у пословима народним и државним бреме на тој општој грбачи постало заиста претешко и велико је питање ко би, а обашка докле могао да издржи. Него, кад смо већ код бремена: кад год је држава (а и она је женског рода) била бременита, родили смо мечку - најмање једну по глави становника.

Уредни штаб
Брчко: Историјски
Одеја: Одеја се
занимава са историјом и
археологијом на подручју
Брчка и његовог краја.

Баштинар Документа
Брчко и Крајевија
Сједиште за
издавање и послове усугубе
Поддржавање за спомен и културу

БАШТИНАР
Брчко

Вас позивају на

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ ПОРТРЕТ Стевана Р. Стевића

Честитију:

Милован Виничевовић
Ранко Ђамишић
Душко М. Петрововић
Ненад Несторовић
Славка Козић - Прерадовић
Оране Масирња
Ранко Прерадовић

Сриједа 25. мај 2005. у 19.00
Велика сала Дома културе

Ужро Чедомир Мирковић

Књижевник и потпредседник Удружења књижевника Србије Чедомир Мирковић изненадно је преминуо јуче у Београду. Чедомир Мирковић рођен је 1944. године у селу Неваде код Горњег Милановца. Завршио је Филолошки факултет у Београду. Магистрирао је 1968. године. У Телевизији Београд радио је од 1973. до 1992. године, где је прешао пут од репортера до директора телевизије. У Издавачко предузеће "Просвета" из Београда Мирковић је прешао 1994. године, где је до 2000. године обављао дужност генералног директора и главног уредника.

Објавио је више књига прозе, есеја и књижевних критика, међу којима се издвајају: "Погорелци", "Мрак у мраку", "Рибља кост", "Лов на грешне мисли", "Надомак ћутања", "Писци, књиге, читаоци", "Без илузија", "Једна децењија", "Поноћни дневник", "У критичарској доколици", "Одабране странице", "Нове доколице" итд. Превођен је на више језика, а у посебним књигама дела Чедомира Мирковића објављена су на грчком, македонском, румунском и украјинском језику.

Чедомир Мирковић био је посланик у Савезној скупштини и министар за културу и културне односе с иностранством у Савезној влади. За свој књижевни рад добио је више признања, међу којима су и награде "Исидора Секулић", "Милан Богдановић", "Лаза Костић", а за трајан допринос култури Београда "Златни беочуг". (Бета)

Чеда Мирковић

На промоцији књиге "Као близанци"

- Малочас ме је мој колега и пријатељ Мирко Жарин подстио како је имао прилике да присуствује обзначавању песника који су данас познати. Можда се неком учинило да је он то рекао са дозом носталгије или самохвалисања, али као критичар, одмах морам да кажем како сам га разумео да свако ко прати књижевност и оцењује књиге, ако је прави критичар, чак и прави писац, нема пријатније обавезе него да препозна кад се појави аутентични глас или бар да учествује у очекивању и наслућивању да би се такав глас могао појавити. Без тога, критичар се заиста не би много разликовао од неког семинарског аналитичара, неког универзитетског тумача који разним знањима, спретније или мање спретно, разлаже и тумачи књижевност. Али, критичар је тај који има привилегију да присуствује настајању, рађању, том једном чудесном хазарду кад се можда појављује нешто што ће већ можда нестати следећег тренутка или што ће трајати дуже него сто ми трајемо, односно трајати колико наш језик траје. Дакле, то је то узбуђење које руководи критичара и отуд питање које се данас често поставља - Да ли то само зависи од критичара хоће ли препознати неки глас књижевни или то можда зависи од духа времена, од стицаја околности? Отуд и врло конкретна питања: да ли би данас нови Вако Попа или нови Црњански био препознат и да ли би то препознавање било формулисано у оној мери, на онај начин на који је то некад било могућно учинити?

Ја немам изричит одговор на то питање нити ћу се на њему много задржавати. Желим о књизи конкретно да говорим, али хоћу да кажем да је то нешто што виси у ваздуху - шта је то од чега зависи промотивност једне ситуације, можда не само у књижевности и другим доменима и зашто је неко време виште отворено да прихвати нове гласове, да их протумачи, да им пружи подршку, а неко друго време, са својим критичарима, са својим издавачким предузећима, културним установама, културним рубрикама, није у стању то да учини - да ли због помањкања критеријума, добре воље, елана, поверења у смисао новог, и тако даље... Дакле, то су та питања којима се ми непрекидно бавимо и увек новим аргументима

покушавамо да их проценимо. Тиме ћу најавити нешто што ћу рећи на самом крају, а биће упућено мом другом пријатељу и колеги - Ранку Прерадовићу.

Имамо овде једну књигу, у којој одмах препознајемо писца који има сопствени свет и који има однос према том свету. Нина Васић, по ономе што нам ове песме сугеришу, доживљава свет као позорницу отуђености у којем се људи, углавном, не разумеју, чак и кад су врло блиски, физички, и на други начин, и у коме су тренуци разумевања врло ретки и вишесловљени оним што је ирационално, метафизичко, инстинктима, поривима, подсвесним, свесним, љубављу... а ређе могућношћу да се снагом хуманистичког односа међусобно разумеју. И отуд је врло занимљива она, прва по реду, песма из овог кратког циклуса "Шта види птица ноћи" где она слика као да је узета из стрипа, неког озбиљног, трагичног стрипа, или са телевизијског екрана, који је овде, често, такође, симбол те отуђености, јер је он мера међу људима, он је модератор, телевизор је модератор, и телевизија са својим информацијама, а не међуљудска комуникација.

Подсећам на ону слику отуђених људи где је један десо ноћи једно отуђено уз телевизор, у другом делу ноћи друго је отуђено. Чак и близанци.

Врло је срећан назив ове књиге, али ја ту метафору тумачим на неколико начина, у неколико слојева: чак и они који су по свему исти, уствари су различити. Песникиња каже "као река и обала" - блиски су, а различити. Ни они се не разумеју.

Свет је, дакле, позорница те отуђености, парцијализованости, у коме траје баналан живот, са само ретким тренуцима кад се надвлађава, нечим, стицајем околности, виталистичких или трагичних, та баналност живота. И песникиња је уверена, са много разлога, по ономе што је дала, да је посао песника да трага за тим тренуцима, тим тананим, ретким, скоро невидљивим тренуцима кад се баналност живота изгуби и кад се живот, у некој жижи, покаже као смисао, без обзира да ли у трагичкој опсервацији или у неком виталистичком приступу. Дакле, она непрекидно трага за тим тренуцима, и трага врло суптилно, уверена да је песништво у језику, и да, изван језика, и то језика у оној способности његовој да говори дубински, нема ни става према свету, ни суђења о свету.

- Песникиња је уверена да је прича супституција живота, и онај ко буде сео да врло озбиљно, опширно анализира ову књигу, и да

предвиђа шансе, или, чак, даје нека упозорења, упутства, оријентације, ауторици Нини Васић, свакако ће се задржати на тој њеној опседнутости причом, оном коју и у песми саопштава.

Само прича, као супституција живота, може да буде оно што је зајимљиво, али ту се појављује и други проблем - песма није прича. Песма је нека врста близанца причи, истовремено и врло блиска, али и у многоме супротна и отуд, чини ми се она, опет, да ли свесна или несвесна, она комбинација песме и приче, једна поетска прича на крају, по моме мишљењу треба да посведочи о једној способности ове ауторице да претвара садржаје у песму, која је за њу нека врста сажете, до експлозивности доведене приче, неког нуклеуса приче, и све ове песме ја сам доживео као крајњу концентрацију, као крајње напрезање једне опруге која је од приче направила запажање и суочавање, контраст, опаску, портрет, животни став.

Док читате ове песме имате, дакле, тај утисак, ја мислим да је то изузетно важно за доживљај света који један аутор, који улази у књижевност, има, да иза сваке песме постоји један богати садржај који се као нека аура назире, али да је он остао изван песме, јер је у песми само оно што је заметак тога или оно што је сама та концепција.

Читав низ песама могао би се, уз машту, уз дограмђу, уз допуштање да се разлабаве те језичке стеге, претворити у причу, готово у роман.

То није само она песма која се зове "Мира Попић" која је једна изузетно занимљива песма, готово ризична по томе што је стварносна, што је то прича о једном портрету, једној личности, једном времену, о менталитету, о међуљудским односима, него је то и низ других песама, које су, у ствари, приче.

Неке би се могле развити у цео један роман, без обзира, кажем, да ли се баве портретима или се баве душевним стањима, међуљудским односима и трагањем људи за разумевањем и немогућношћу да нађу склад, сем, кажем, тренутно, у говору инстинката, у говору емоција, у говору путености.

Ту је оно што је изузетно значајно у овој књизи. Стежући, дакле, причу, доводећи је до есенцијалности, ова ауторица уме да нађе оне ознаке и оне симболе који нису произишли из аналогије с нечим што је књижевна традиција, или што је књижевна мода, или што је књижевна котерија...Она трага по једном сопственом свету, и њено језичко амалгамисање је, у ствари, дубоко лично, и, по правилу,

Ова књига је трагање за идентификацијама. Ова књига је порсјећење да би се сазнало шта је шта, како ствари стоје, како људи изгледају, како људи мисле, шта је живот, шта су те граничне животне ситуације... Али, та аналогија, то трагање за аналогијама, није навело ауторицу да се прихвати аналогија и да аналогијама мисли (мислим на поетске аналогије, на књижевне, на интелектуалне аналогије), него је она, у том трагању, узела један сопствени свет, притом га саобразила... и то је занимљиво у овој књизи - саобразила га са духом временса, са нашим временом, које је време шифара, време бројева, време кратких натукница, време алузија, алегорија, узгредности ... време које нема склоности и спремности да о стварима суди поступно, да суди изричito, да их на неки класичан, традиционалан начин промишља.

По мени, најзначајније су, и о таленту ове ауторице најбоље сведоче ове песме портрета и ове четири изузетне песме **ШТА ВИДИ ПТИЦА НОЋИ**.

Ја сам у том малом, кратком циклусу, видео заметак неке будуће књиге, у којој би способност ове ауторице да о стварима суди неконвенционално, да их види шокантно, да их види експликативно, да их доводи готово до формула ... дакле, то је дошло до пуног израза.

И, ако би се нека будућа књига звала, или подразумевала тај назив "Шта види птица ноћи", сигуран сам да би то била једна изузетна књига, не само песнички изузетна, него изузетна и по садржајности. Јер, ја спадам у оне, као и моје колеге овде, који верују да је поезија данас оно дубинско мишљење, најинтензивније, најсугестивније, да је песнички додир са животом, са стварношћу, у ствари, најснажнији, најсуштественији контакт...

И, само ћу се још, за тренутак, задржати на оној чудној хибридности, где је кратким и концизним песмама дodata она прича с једним митским декором, укусом легенде, са загонетносћу на крају ... Могао би неко ту прозу прогласити и поетском прозом, и песмом у прози, али ауторица је желела, ипак, тим текстом да сугерише то своје поетско искуство. Оно је, у натукницама, овде-онде, присутно.

То је изузетно значајно, то говори о једном модерном начину мишљења, али та проза на крају, та прича о уласку у неки град, са неким старинским, средњевековним, или ванвременским декором,

са опасностима које се виште слуте него што се виде, та прича о бекству, о покушају да се из митског пређе у модерно, осветљено, савремено ... у ствари је исходиште ове поезије.

Ја сам сигуран да би ова ауторица с истим успехом писала и прозу, због овог, готово фанатичног, поверења у причу.

У једној песми она каже, док говори о неким људима, опет о неким, условно речено, близанцима, од којих један не уме да прича причу, и, за оног другог, супротног пола, је незанимљив, јер је причање приче најдубља људска легитимација недостатак приче - недостатак духа, духовности.

А, опет, кажем, на овом паралелизму, вишеструком, приче и песме, ми, у ствари, осећамо аутора који је само суштину песме доживео.

Она јесте прича, али и сушта супротност причи. Прича и песма су близанци, они се разумеју и не разумеју. Може да се њима бави онај ко је дубоко свестан и тих разлика, и тога шта је прича данас, шта је песма, после свеколиког искуства. Дакле, ту има толико тих назнака једног аутентичног песничког гласа.

Ја не бих хтeo да се упуштам у произвољности пророковања и наслуђивања, али са великим задовољством ћу чекати следећу књигу ове ауторице!

А, дотле ћу, можда на ваше изненађење, на првом mestу, чести-тати свом колеги и пријатељу, Ранку Прерадовићу, који је имао слуха (данас је, ипак, мање тог слуха него некад) да осети изазов једног новог гласа, и да нам га понуди. Разуме се, желим да чести-там ауторици Нини Васић.

(У Београду, 12. 6. 2004. године, на промоцији књиге пјесама Нине Васић, у Удружењу књижевника Србије, Француска 7)

Из рукописа за нову књигу Нине Васић

ЧЕКАЛАЦ

Она је живела, боље би се могло рећи проводила своје дане, у Чекалишту. Никада није сазнала колико је оно имало становника. Знала је само да треба да чека, и чекала је. Није да ништа друго није радила током свих тих, бескрајних, дана. Понекад би с компиницом играла домине, или одгледала серију на телевизијском екрану.

Али, углавном је чекала, некад помирено са судбином, некад нервозно, цупкајући, с мучнином у желуцу. Била је и креативна каткад, о, да. Једном приликом се сетила да би могла да седне на столицу са супротне стране стола од оне на којој је најчешће седела, и сад је имала другачији видик - гледала је у кухињу уместо кроз прозор, као углавном до тада.

И дешавало се да дочека.

Сећа се да није одувек чекала. Као мала девојчица с кикицама, сигурна је била, радила је свашта друго. Чак се и забављала.

Била је просечан чекалац. Нити најбољи, ни најгори.

Једног дана, након многих година, она побеже из Чекалишта. Вече пре тога одиграла је последњу партију домина са својом компиницом, која је била много успешнији чекалац, рекла јој за своје планове, и поздравила се с њом.

Нови живот био је тежак. Ишла је на пијацу, слагала своје папире од уплаћених комуналија, и онда... није знала шта да ради. Нешто је изједало изнутра, лоше је спавала, била све мршавија и мршавија. Пролазили су дани, престала је да иде и на пијацу. Ускоро, виште није ни излазила из кревета.

Умрла је, онако ситна у свом кревету, ситна као далеки предмет чекања.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗ: „КАО БЛИЗАЦИ“, НИНА ВАСИЋ, „ОСЛОБОДЕНJE“, БАНЈА ЛУКА, 2004.

Kralj je otišao u kancelariju

U biblioteci „Prvjenac izdavačke djelatnosti banjalučkog „Oslobodenja“ pojavila se zbirka pjesama „Kao blizanci“, Nine Vasić, mlade Zeničanke, koja već pokazuje profilisane i izgradene pjesničke pristupe i postupke.

Pjesnički izraz Nine Vasić je savremen, mada od stravnosti ne želi ne i avangardan i smion. Nina Vasić nastupila je s atributom socijalne lirike, pjesnikinja, ipak, nije gledala na život i stravost iz kule od slonove kosti. Naprotiv,

niknja s atributom socijalne lirike, pjesnikinja, ipak, nije gledala na život i stravost iz kule od slonove kosti. Naprotiv,

Nova romantika

Nina Vasić često oneobičava stvarnost. Postupajući tako, ona kao da priča bajku, ali od stravnosti ne želi pobjeći. Čak i njezina uspiela pjesma „Bajka“ kroz opisivanje zbivanja u u odabranom ili zapamćenom prizoru. „On je u

noć padne/rekoh mu/Ostac tobom/.../Stramo-ta da kažem/šta bija-še/ujutro/.../Kralj obu-če/odijelo/stava kravatu/ i odeo u kancelariju.“

Metafora ljubavi

U novoj ljubavnoj lirici s prizvukom nove romantičke blize stvarnosti nego idealima, i odjevenoj u novi svježi pjesnički izraz, Nina Vasić veže svoju poetičku ko-reografiju. Ona to čini kroz opisivanje zbivanja u u odabranom ili zapamćenom prizoru. „On je u

zbivanja i drame oko se-be, praćene ponekad humorom i ironijom. U pjesmi „Razvedravanje pjesnikinja pjeva: „Radnija, život je bajka. /Godine nisu važne/.../I svako nosi svoj dever/samo svi deveti nisu isti“. Ova pjesma širi prostore u kojem posmatramo stav i odnos Nine Vasić spram života i bavljke.

Текст објављен у дневном листу „Сан“ Сарајево, 21. март 2005.

Уредни штаб Једанаеста
Босанска и Херцеговачка
Одјељење Одељења за
занимљиво, симбол и традицију
Поддржавају једине за спорте и културу

Биодел Енергија, Дистрибутор
Босне и Херцеговине
Одјељење за
занимљиво и симбол усугубе
Поддржавају једине за спорте и културу

СПКД ПРОСВЈЕТА

Вас позивају на

ПРОМОЦИЈУ КЊИГЕ др Александра Б. Ђурића ПРАВОСЛАВНИ ЖИГАНАСТИРИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

ПРОМОТОРИ:

проф. др Живадин Јовчић, туризмолог
проф. др Јован Ромелић, географ
проф. др Љубивоје Џеровић, историчар
доц. др Зоран Милошевић, социолог

УЧЕСТВУЈЕ:

ПЛЕВАЧКА ГРУПА **ВИЈЕНАЦ**

ЧЕТВРТАК, 14. ЈУН 2005. У 19 ЧАСОВА
ВЕЛИКА САЛА ДОМА КУЛТУРЕ БРЧКО

Др Александар Б. Ђурић

манастир Тавна

Манастир Тавна се налази у сјевероисточном дијелу Босне и Херцеговине, тачније на сјевероисточној страни Мајевице и удаљен је свега двадесетак километара од Бијељине.

Од самог постанка до данас, манастир је прави свједок православља и расадник здраве побожности у овом крају. По народном предању манастир је подигнут у вријеме Немањића, тачније краља Драгутина који је као "сремски краљ" од 1281. године па до 1316. године управљао и овим крајевима. Према Троношком и Пећком љетопису оснивање и подизање манастира директно упућује на синове краља Драгутина, Владислава и Урошца.

Слика 2. Манастир Тавна

Фото: А. Ђурић

Данашња црква која је саграђена на мјесту првобитне, сматра се старијом од осталих цркава и манастира овог краја, односно Озрена, Липља, Возуће и Гостовића. Као и код осталих овдашњих цркава брвнара из онога времена и за манастир Тавну се у литера-

тури, могу наћи легенде о чудесним пресељењима везане за саму градњу. Наиме, садашња црква почела се градити на локацији Почивала, удаљеној око пола часа хода од садашње локације. Чудесним пресељењем све оно што би се дању саградило, прелазило је преко ноћи на мјесто где се манастир налази данас. И у другим цивилизацијама које су биле у ропству под иновјерним окупатором постоје сличне легенде. Те легенде у некаквим историјским значењима свједоче о домишљатости народа да надмудри завојевача и, упркос забранама, сагради своју духовну светињу. У најранијим турским пореским дефтерима из 1533. и 1548. године манастир Тавна помиње се као црква под именом Грабова, а већ у прописима из 1548 - 1586. године Тавна и изричito биљежи као манастир.

У Дабробосанском источнику за 1898. годину објављена је народна пјесма према којој је Тавну подигао свети Сава с приморским мајсторима. Према тим стиховима исти мајстори су подигли и Пиву и Пацрађу, те их је свети Сава украсио: "иконама - божијим приликама, жутим златом и драгим камењем" (Шево, 2002. стр. 114). Народно предање даље каже да је та црква страдала 1463. године, током турског освајања и да су фреске сачуване наредних 200 година у порушеном храму. Обнова овог храма приписује се Стариини Новаку, хајдучком харамбashi од "Гласинца поља широког" или тачније његовом брату дели Радивоју из друге половине XVI вијека. Садашња црква, по својим архитектонским особинама има сличности и увеклико подсећа на манастир Троношу (из 1559. године) који је недалеко одатле, али на другој страни Дрине, те се самим тим може претпоставити да је манастирска црква настала у другој половини XVI вијека.

Тaj период друге половине XVI вијека, период обновљене Пећке патријаршије и пробуђене националне свијести, у манастиру Тавни као и у другим манастирима западно од Дрине омогућио је процват монашког живота истовремено стварајући услове за развој умјетничког стваралаштва. Старији истраживачи биљеже да је црква била живописана вјероватно почетком XVII вијека на шта упућују скромни остаци фресака који много подсећају на фреске манастира Житомислића и Озрена, а које су рађене 1608-1609. године. Конзерваторски радови 1969. године потврдили су ове наводе, али и чињеницу да су остаци фреско-сликарства сачувани једино око прозора у куполи и њеном тјемену. Углавном су ту били насликані

орнаменти с вегетабилним мотивима. То вријеме је карактерисала и преписивачка дјелатност, па се у манастиру Беочин налазио један "минеј" са записом из 1679. године у којем се каже да је књига преписана у мајевичком манастиру. Многе од ових књига и других драгоцености разнесене су и уништене током бурних година прошлости овог манастира.

Манастир Тавна је улазио у састав Зворничке епархије, гдје су епископи веома често боравили и наглашавали га као своје сједиште. У манастиру Тавна је 1627. године умро и сахрањен зворнички епископ Гаврило а иза олтарске апсиде сахрањени су и митрополити Јоаникије и Гаврило (1827). Послије аустријско-турског рата, у Тавни је 1697. године боравио будимски митрополит Јевтимије, што потврђује да манастир током рата није знатно страдао.

Језуитски свештеник Рудолф Бзенски, који је боравио у Зворнику 1688. године веома сликовито описује православне цркве тог времена са посебним акцентом на манастир Тавну, због чега претпостављамо да је он имао прилику да види у народу опјеване "божје прилике" украсене жутим златом и драгим камењем из доба светог Саве.

Манастир је посјећивао народ из свих крајева сматрајући га за велику светињу и доводећи своје болесне ради исцјељења. Такође је манастир Тавна био и велико упориште народа у вријеме устанка и ратова које је Аустрија водила против Турске. Пошто су Срби пристајали уз хришћанску војску, коју је Аустрија неуспјешно водила у војне походе, веома често су бивали изложени тешким осветама и репресијама где су страдали и они и њихови манастири. Тако је Турска одмазда након Првог српског устанка пала и на Србе у Босни због ангажовања тадашњег православног живља у комплетном устанку. Манастир Тавна је том приликом спаљен.

Манастир Тавна је током своје историје остваривао близке везе како са манастирима у Босни и Херцеговини (Озрен, Липље, Возућа) тако и са светињама у Србији (Жича, Ђелије и други). Близка веза и упућеност православних Срба с обје стране Дрине једних на друге потврђује се у пролеће 1806. године када је кнез Иво од Семберије дао своје имање Кулин капетану за откуп српског робља дотјераног из Србије. Нераскидива веза Тавне и манастира у Србији забиљежена је 1809. године када је игуман манастира Ђелије (код Ваљева) Филимон, свој монашки постриг примио

управо у манастиру Тавна, а исте године јермонах Рувим посјећује манастир Ђелије.

Када је у Србији букнуо Карађорђев устанак (1804-1813), у манастиру Тавни био је игуман Јефто који је иза себе повео бројни народ и устанике овога краја. Након слома устанка босански устаници се вратише у свој крај али су се морали крити по шумама и као хајдуци бранити народ од турског зулума. Тада су Турци поново напали манастир, опљачкали га и попалили. Игуман Јефто се тек послије поновног ослобођења Србије вратио и 1814. године обновио манастир. У следећем наврату 1821. године манастир је поново страдао када га је поробио Осман-паша. Игумана Јефту је наслиједио Митрофан (+1848), а њега Јосиф Поповић који је за вријеме босанско-херцеговачког устанка доживио мученичку смрт, када су га Турци живи на ватри пекли и сјекли. О томе свједочи спитаф који је на његовом гробу написао митрополит Дионисије Илијевић, као и спомен-плоча на црквеном зиду. Остали калуђери су отјерани у ропство.

Једино је архимандрит Александар, наследник игумана Јосифа, преживио ропство када су Руси 1878. године заузели Видин, где је био заточен. По ослобођењу, вратио се у Тавну и 1878. године отпочео "нову" обнову манастира. Ни остали ратови нису заобишли манастир Тавну у остављању болних трагова у његовој мученичкој историји. Тако су према запису на једној спомен-плочи 1914. године, одбјегли војници Аустро-угарске монархије, бјежећи из Србије, заробили у околини Лознице 60 голоруких стараца и младића који нису били способни за војску, а били су код куће на раду. Претјеравши их преко Дрине, повезали и проболи су их бајонетима и полуживе "стрпали" у земљу. Њихове кости су пренесене и сахрањене у манастир Тавну 1932. године.

Крајем XVIII и почетком XIX вијека у манастир Тавну су долазили младићи који су се спремали за свештеничку службу, па је ова светиња била просвјетни и духовни центар младих богослова. Оснивањем богословије у Београду, просвјетна функција се свела на основну школу која је постојала у кругу манастира и радила све до 1966. године када школство званично прелази у надлежност државе. Поред тога у Тавни је 1936. године једно вријеме функционисао и појачки курс.

Под управом архимандрита Данила Билбије у периоду између два рата (1929-1941), манастир се веома изградио и управо у том

интервалу овдје су одржана два велика сабора хришћанске заједнице за цијелу Патријаршију (1936. и 1939. године).

У Другом свјетском рату манастир је претрпио највеће разарање од стране усташа (1941. године) када је потпуно опљачкан, а јеромонаси Антим Ђуковић и Емилијан Недић одведени у Јасеновац, где су и убијени. Једини преживјели био је јеромонах Венијамин Радосављевић који је успио да побјегне приликом транспорта. Током 1943. године манастир је био партизанска болница а исте године њемачка и усташка војска у знак одмазде запалили су манастирски конак у коме је потпуно уништена манастирска библиотека и архива. Чувajući и бранећи манастир том приликом убијен је манастирски ђак Здравко Јовановић (родом из Жепча) кога су усташе стријељале на вратима манастирске цркве.

Послијератне прилике нису омогућиле брзу манастирску обнову, како због недостатка монашког братства, тако и због аграрне реформе, у којој је манастиру одузет велики дио земљишног посједа. Архимандрит Гаврило Вукојевић у повратку из изbjeglištva 1945. године успио је да створи минималне услове за живот у манастиру. Комплетнија обнова манастира отпочела је 1954. године када је у манастир Тавну из Жиче дошла игуманија Јустина Керкезовић са неколико монахиња. Тадашњи епископ

зворничко-тузлански Лонгин, који је на трону епархије био од 1955. до 1978. године, успијева да уз помоћ сестринства манастира уреди цркву, реновира старе и изгради нове зграде, те у потпуности обнови монашки живот у манастиру.

Постојећа црква манастира Тавна је једнобродна, с пјевницама на бочним странама поткуполног простора и полукружном апсидом на истоку. Цјелокупно манастирско здање рађено је по угледу на задужбине рашке школе што свједочи о дугој традицији српско-средњовјеског градитељства на овим просторима. Данас у манастиру живи око 20 монахиња, три јеромонаха и један монах, који живе и дипшу правим монашким духом и како наводи др Душан Кашић: "као кошница пуна пчела радилица које медом својих подвига заслађују живот не само становницима ове свете обителји него и посјетиоцима, а нарочито околном побожном народу" (манастир Тавна, 1998. стр. 5).

Велики углед и поштовање које у народу ужива монаштво овог манастира омогућава да број монахиња у овом манастиру константно расте. Молитвени скупови у манастиру Тавни о великим празницима броје се хиљадама људи који прелазе велике раздаљине ради духовног окрепљења и јачања хришћанске љубави.

Са промоције књиге др Александра Б. Ђурића, Брчко 14. 7. 2005.

ИЗ
националне
ризнице

*Баба Сава Илић из Смолуће,
Брезик, јун 2005.*

Бранко Брђанин, књижевник и драмашиург

СРПСКА ДРАМСКА БАШТИНА

СРЕДИШЊА ҚАРИЋА НАЦИОНАЛНЕ КОМЕДИОГРАФИЈЕ

(КОСТА ТРИФКОВИЋ У НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ СРПСКЕ)

Заиста, с разлогом је поодавно утврђено како "српска комедиографија нема много да набраја. Три имена, различитом снагом изговорена, остају као класици наше литературе и сцене"¹. На прелазу између романтике и реализма стоји КОСТА ТРИФКОВИЋ, "настављач Ј. С. Поповића и Нушићев претходник"². Али, вальја рећи да - ма колико (СЕ) настављао (НА) Стерију а припремао Нушића - ТРИФКОВИЋ јесте довољно особена и достатно велика књижевна и позоришна ПОЈАВА, па му с правом припада засебно мјесто у (невеликој) историји српске драмске књижевности, посебно комедије. "За разлику од Стерије, он је првенствено забављао публику, негујући лаку комедију, којом су доминирали заплет и интрига"³. Ипак, не треба занемарити да се НОВО у односу на претходнике и Стерију код Трифковића очituје на два плана, спољном (вањски слој), који подразумијева комедиографске иновације у развоју сценске игре, заплете и интриге, али и унутрашњем (дубинском), у ИРОНИЈСКОМ приступу и визури свијета, "пошаличком"; што опет, све заједно свједочи колико су, у ствари, његове комедије не "драме" него драмски текстови, "поводи за сценска приказивања, унапријед прилагођени за позорницу".⁴ "Иако није настојао да покреће крупна питања нити да слика карактере, него само да пружи игру, Трифковић је у својим комедијама стално задирао у стварност и савремени живот"⁵. И по ријечима Васе Милинчевића, дао (ЈЕ) неколико ликова нашег менталитета колорит свог времена, психолошку и социолошку атмосферу војвођанске средине омладинског и постомладинског периода⁶.

Ма колико наоко може изгледати изненађујућа, чини нам се сасвим оправдана и одржива претпоставка да се, за разлику од Стеријине "интелектуалне", смишљене и РАЦИОНАЛНЕ (у основи драмске!), Трифковићева комедиографија заснива на

"рефлексном", имагинативном и ИНТУИТИВНОМ (у основи вод-виљском!). А оно што га разликује од Стерије, истовремено, "спаја" га - и новоме препоручује - с Нушићем.

Безбrijност Трифковићевог подсмијеха људским слабостима, страстима и манама, превасходна жеља да НАСМИЈЕ и ЗАБАВИ, уз благи пријекор, (а не да изврће руглу, осуђује, образује, пре-васпитава и проповиједа или "прописује" рјешења), као и вјештина да и од најситнијих, "неважних" повода изгради драмски оправдану тему, чине од писца, још једног прерано угашеног младића српске литературе, не само успјелог, особеног (издвојеност, посебност - основа и циљ умјетничког дјеловања!) и до данас популарног драмског аутора, него и темељ на коме се засновала Нушићева опчињеност таквом драматуршком вјештином: "Зар је довољан мали неспоразум, једно изгубљено писмо или једна погрешна адреса, па да се из тога сићушног ткива гради позориште? То вече ми се указало откровење: да је живот, обичан живот, позориште"⁷. Али ако пристајемо на "статусно ранговање" комедиографије, по коме постоје нижи (игра, интрига, забуна, заплет, изневјерено очекивање и др.) напрема вишим облицима и видовима комикс и створи шире засновану друштвену комедију свједоче његови необјављени рукописи.

Пошто-пото посланик (праизведба у СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ у Новом Саду, у сезони 1969/70. у режији Миодрага Гајића) и Јазавац (текст ове комедије Мирослав Беловић је "укомпоновао" у Трифковићево Љубавно писмо, игрano у СНП, у сезони 1975/76)⁸ - што су "условни", трудом приређивача накнадно дати наслови од аутора необјављених и незавршених рукописа који су сачувани у Позоришном одсеку Војвођанског музеја - први пут објављени у београдској Књижевној историји (1968, бр. 1) свједоче, међутим, не само Трифковићеву склоност ка "подизању" комедиографије на виши ниво⁹, него и директну НАСЉЕДНУ везу с Нушићем. Славнији и успјешнији писац преузео је готове моделе верзије Народног посланика и Сумњивог лица!¹⁰

Ипак, након свега, треба поновити да је српска драмска књижевност (напосе комедиографија) у Стерији имала највећег¹¹ аутора 19. вијека - зачетника другог владајућег жандаровског типа у националној књижевности (поред историјске драме и трагедије) "који ће доминирати у српској литератури све до најновијих времена: комедије са елементима сатире"¹², а да је "највећи српски писац

дијалошке форме у 20. вијеку Бранислав Нушић, творац комада, који се ослањају на усталење обрасце из претходног стољећа и настављају на Стеријину и комедију Косте Трифковића"¹³.

Драмско-комедиографско дјело Косте Трифковића не би вала-ло посматрати одвојено од околности времена у коме је настајало; никако не превиђајући директну везу са сценом и театрском публиком. А српска публика била је током друге половине 19. вијека васпитавана "на чврстим начелима патријархалне заједнице и тек овлашћила окрзнута неким струјањима наступајућег идејног, културног и моралног консолидовања грађанског друштва"¹⁴. Ипак, упркос тежњи да удовоље све израженијим жељама публике за комедијом, српска позоришта "нерадо прихватају дјела у којима наши писци покушавају хуморно да опишу сопствену нацију и њене заблуде и да дестронизују националну митоманију"¹⁵. Изузети су - и све до данас - "велика тројица": Стерија - Трифковић - Нушић!

Након разочарања послије аустро-мађарске нагодбе 1867., долази до постепене промјене укуса и захтјева публике, а седамдесете године 19. вијека су иначе "извјесна прекретница у развоју грађанске класе - њен позитивни замах јењава, јављају се појаве које траже критику"¹⁶: ново вријеме и нови људи донијели су и нове обичаје, као и увијек, а у српској комедиографији "одговор" промјенама биће НОВИ МИЉЕНИК СЦЕНЕ. Трифковић као да је тражио брешу у Стеријиној комедиографији да кроз њу продре, усмјеривши се ка драмским и сценским - позоришним средствима најмање развијеним код великог претходника! Јер, срећом по њега и по нас имао је на кога и на шта да се ослони: он је као писац буквально изникао ИЗ позоришта (СА сцене!), већ довољно развијеног, са јасном културном и националном улогом; драматуршкој вјештини није се морао учити на властитом дјелу... Али, поред индивидуално-ауторског, значај утицаја дјела Косте Трифковића за "наследнике" је ако не важнији онда једнако битан при одређивању позиције у историји националне драмске литературе: успјех и привидна лакоћа (његове) драматургије разријешили су писце последње четвртине 19. вијека оне озбиљне одговорности које је комедиографији био наметнуо Стерија... "Гледано драматуршки, Нушић је наслиједио двије најбоље особине... Талентом сликања ликова близак је Стерији, вештином грађења и вођења радње он је с Трифковићем."¹⁷

Сводећи наша данашња разматрања о мјесту и рангу

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕЋА "БАШТИНАР" Брчко

драматичарског, комедиографског, дјела (које је настајало током непуних шест година!) Косте Трифковића, а налазећи се пред великим изазовом који слиједи пред питањем како или зашто сада играти неко његово дјело, поновимо наше увјерење из почетка претпоставке, наслова овог текста, да је Трифковић СРЕДИШЊА КАРИКА СРПСКЕ КОМЕДИОГРАФИЈЕ, један од ријетких наших класика, па и да нема других, довољан би био и овај, "спољни" повод. Мајстор малих, камерних простора за игру, филигрански вјешт у интригама и са живим - животним дијалогом, аутор особеног ритма и дотад невиђене сценске динамике, у својим најбољим остварењима оставио је роду довољно "литерарног материјала" и "сценских инспирација". И када га смјештамо, као "весели интермецо" - видјели смо - између дубоког, умног или суморног Панонца Стерије и бујног, лежерног или свестраног Левантинца Нушића, морамо знати да су Трифковић и његово дјело, ма колико се могу учинити "МАЛИ", она неопходна спона између великане.

И, наравно, ваља имати на уму да смо се руководили древном максимом: Право позориште данас поставља класику на репертоар само онда када и ако има шта да каже на НОВ и другачији начин. Наш, "нови начин" из старе театрске пословице, је представа, "другачија" прије свега у драматуршкој адаптацији и редитељској поставци...

(НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ у Бањој Луци извело је на ВЕЛИКОЈ СЦЕНИИ премијеру "ИЗБИРАЧИЦЕ" Костије Трифковића, у адаптацији Б. Брђанина и Наћалије Маћуновић /редићеља/, 7. априла 2005. Скраћена верзија горњег текста објављена је у програмској књижини представе, а овдеје текст доносимо у целини.)

1 Божидар Ковачек, Талија и Клио, МАТИЦА СРПСКА и АК. УМЕТНОСТИ, Нови Сад, 1991, стр. 271.

2 Јован Деретић, Историја српске књижевности (трће издање), ПРОСВЕТА, Београд, 2002, стр. 792.

3 Рашка В. Јовановић, Позориште и драма, "ВУК КАРАДИЋ", Београд, 1984, стр. 350. (курзив наш) И, даље: "Поред изврсних дијалога, његове комедије краси ефектна радња: увек се у призорима, ма и оним најмањим, нешто догађа, остварео је леп склад између дијалошка структуре и сценске радње. Веома су ефектни сценски паралелизми у појединим сценама његових комедија, што им даје изванредну живот и ритам, чинећи их необично забавним".

4 Више, види: Васо Милинчевић, Сценски артизам Костије Трифковића, предговор, у: КОМЕДИЈЕ И ДРАМОЛЕТИ, едиција СРПСКА ДРАМА У 25 КЊИГА, књ. 6, НОЛИТ, Београд, 1987. стр. 5-28.

5 Ј.Деретић, Историја..., 793.

6 Исто

7 Наведено из Ј.Деретић, Историја..., стр. 793

8 Види: Петар Марјановић, Очима драматурга, СРПСКА ЧИТАОНИЦА И КЊИЖНИЦА ИРИГ ,Нови Сад, 1979. стр. 38-39.

- 9 Павле Поповић у студији "КОСТА ТРИФКОВИЋ" сматра да након Стеријине комедије карактера, "код Трифковића имамо лакшу и неважнију врсту, комедију интрге" и да је код њега "сликање карактера според-на ствар, а интрига оно што је главно у комедији.../ нема ниједне насликане страсти, јаког порока/...само две-три фигуре, фигурине силуесте, силуестице које понајваше приказују (и то кад се силом хоће то да тражи) понеку маницију, чуднију навику, неизгоднији темперамент. И то па скоро само због тога да интригабуде пријатија, дијалог живљи /.../ Ту нема ни претензија да се црта страст и порок; ту нема ни посматрачког дара. Све су те фигуре мале и малене, обична позоришна типова, скоро конвенционално комичне личности, лица који имају понеку традиционалну комичну страну, или понеку тужнију идеју за којом се поводе, или најзад и само комично понашање у датој прилици/.../ Иначе, код Трифковића је једна психологија лака, врло површина, без претензија, водњачка (водњица има своју психологију). Што је код Трифковића јако и главно, то је веснтина којом ставља и изводи ИНТРИГУ/.../ свака ће се извјући сви ефекти који су могућни: употребиће све варијације и обртања да ситуацији да што више комичности. У томе, у скапљању и вођењу интрге, Трифковић је показао нарочити један дар, јак чудан, необичан, необично извежбан, и у томе му је најачча снага. Па онда дијалог његов, у којем је не мање снажан..." Цитирано из СРПСКА ДРАМА (приредио Рашико В. Јовановић, књ.11, едиција СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ У КЊИЖЕВНОЈ КРИТИЦИ, НОЛИТ, Београд, 1966, стр. 193-194
- 10 "Светозар", у Поштот-пото посланик заручнице начелниковке кћерке, ухапшен је као "сумњиво лице"; у Јазавцу постоји сцена паралелна Нушићевом погађању око класе и "Марице" између "Јеротија" и "Виће" у Сумњивом лицу; лик "Поповићеве жене "Јеце" је драматуршки модел-сталон за "Ливку" - министарску. Види детаљније у студији В.Милићевића, Заједнички комедиографски мотиви Косте Трифковића и Бранислава Нушића, у ЗБОРНИКУ "БРАНИСЛАВА НУШИЋА", Београд, 1965, стр. 130-160.
- 11 Овакво одређено се преноси, до написа дана (види: Б. Ковачек, нап. дј. стр. 271. У томе тројству, Стерија је приви и најбољи), још од Скерлића, који као и П. Поповић "уважава" Трифковићеву вјештину: Свуда се показује као лак и пријатан писац, који није без духа и укуса. Све што није ни дубоко ни снажно, доста је наивно и старинско, али је пријатно за гледање. Зашто се Трифковић који нема ни памети ни, ни дубини, ни освилности Јована Ст. Поповића, и одржао до данас на позорници, и зашто је он један од најпревођенијих писаца скесе книжевности... (Ј. Скерлић, ИСТОРИЈА НОВЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ, ЗАВОД ЗА УИС, Београд, 1997, стр.298.)
- 12 Види: Радован Вујковић, Модерна драма, "ВЕСЕЛИН МАСЛЕША", Сарајево, 1982, стр. 393.
- 13 Исто дјело стр. 399.
- 14 Предраг Палавестра, Историја модерне српске книжевности, СКЗ, Београд, 1986, стр.429-430.
- 15 Петар Марјановић, предговор, О комедијама и народним комадима друге половине 19. века, СРПСКА ДРАМА У 25 КЊИГА, књ. 12, НОЛИТ, Београд, 1987. стр.7.
- 16 Б. Ковачек, навођено дјело, стр. 269. и даље.
- 17 Исто дјело, стр. 270.

МУЗИЧКА ПРАЋА ШАРГИЈАША ЋОЈЕ ТОМИЋА ИЗ ПИПЕРАЦА ҚОД БИЈЕЉИНЕ

Иако је територијално ближе Брчком, село Пиперци административно припада општини Бијељина, највећем граду Семберије, који је смјештен у сјевероисточном подножју планине Мајевице.¹ Пиперци, заједно са селима Главичорак, Горња Буковица, Коренита и Мртвица сачињавају Пиперачку парохију² (Мртвица је данас посебна Парохија), кроз коју протиче рјечица Гњица и дјели је на два дијела. С десне стране рјечице, налазе се Пиперци

Село Пиперци добило је име по војводи Пиперу³, који је имао кућу на брду, крај потока Лукавица и рибњаке у њему.⁴

Претпоставља се и да су у ово село доселиле неке породице из црногорског племена Пипери, јер је име Пипери назив за припаднике некадашњег црногорско - брђанско племена, са 14 села, насељеног узводно од ушћа Зете у Морачу, између Бјелопавлића на западу и Куче на истоку. Племе Пипера основали су стари Срби (Лужани) на подручју где је било влашког становништва (Мугона), које је с временом славенизирано. Први пут се спомињу 1416. године, а сједишта су им била поред Мораче (Рогами, Стијена, Mrke).⁵

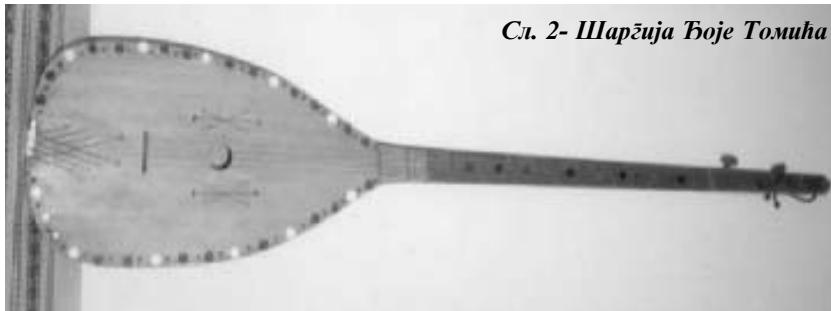
Прве породице које долазе у Пиперце су Нинићи, по неком Нини⁶. Данас, те породице се презивају Томић и Лазић, што ће нам рећи да наш шаргијаш, Ђоја Томић потиче из најстаријих пиперачких породица. Рођен је 12. марта 1950. године у Пиперцима. Томић је по занимању пољопривредник и узгаја јечам, кукуруз, зоб, кромпир, паприке, шљиве, као и свиње и говеда. Нешто од тога, каже, остави себи, а нешто иде у продају. Са инструментом шаргијом, први пут се среће у другом разреду основне школе.

ТЕРМИНОЛОГИЈА

Шаргија је инструмент који се сврстава у групу кордофоних инструмената⁷, типа дуговрате леуте.

Сл. 2- Шаргија Ђоје Томића

Под називом ш а р г и ј а (арапски - sarguu - источни) или тамбура (персијски - т'н - жица), народ овог подручја, као и у другим дијеловима Босне и Херцеговине где се она налази, означава инструмент са уским издуженим корпусом, као резонатором, дугачком хватальком с праговима и са 4 до 6 жица које затрепере кад се каче трзалицом и тако производе звук⁸. Према томе можемо рећи да су три главна дијела шаргије:

Главни дијелови:

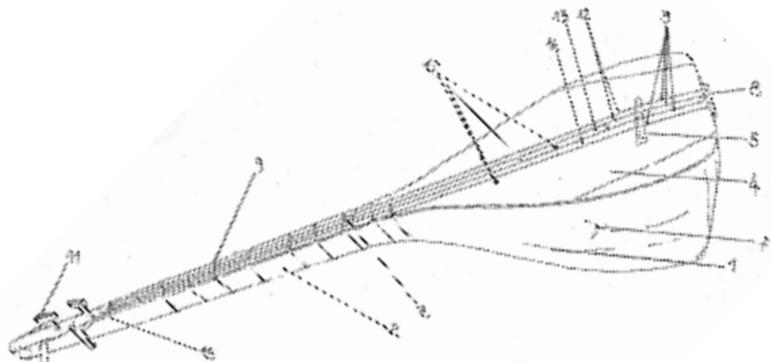
1. Резонатор
2. Хваталька
3. Жице

7. Рупа

8. Дрвени типлови
9. Перде
10. Поља
11. Чивије
12. Једнаке жице
13. Слабица
14. Бас трећој
15. Јастук

Оситали дијелови:

4. Горња даска
5. Кобилица
6. Одушке, рупе

Резонатор представља издужени уски корпус који је с доње стране отесан на брид, а с горње, шире, покривен танком даском. Наш казивач резонатор назива *кутлаци*⁹. Такво име народ му је дао због сличности с великим дрвеном кашником - "кутлачом". На *горњој дасци*, гласњачи¹⁰ (сл. 3, бр. 4), налази се *кобилица* (сл. 3, бр. 5), која се у неким крајевима назива још и *коњ*. То је комадић дрвета отесан на брид, преко којег прелазе натегнуте жице и на тај начин одвајају жице од даске и хватальке. На дасци се налазе још и једна или више рупе, тзв. *одушака*¹¹ (сл. 3, бр. 6). С десне бочне стране налазе се још двије рупе, а с лијеве једна (види сл. 4. и 5.). Ови отвори или рупе омогућавају звучност инструмента и да њих нема, према ријечима казивача, *тонови би били затворени*.

Сл. 4- Двије руће с десне бочне стране

Сл. 5- Једна рућа с лијеве бочне стране

Испод доњег дијела даске, на рубу, налазе се чивије или дрвени типлови, како он каже, за које су причвршћене жице с доње стране (сл. 3, бр. 8).

Хватальку или *врат*, Ђоја Томић назива *реј*. На њему су постављени *трагови*¹², тзв. *перда* или пердета (персијски перде - ограда), која омеђују поља¹³ за која казивач каже: *ту су ти тонови и да нема пердеша не би нишића било* (сл. 3, бр. 9 и 10). Пердете су од металне жице и обавијена су или укована у хватальку. Њихов број зависи од величине инструмен-

та, односно од дужине хваталјке (7, 9, 11, 13, 15.). Ђојина шаргија има 13 пердеста. На врху хваталјке су чивије које назива *штимовима* или *шарафима* и служе за затезање жица (сл. 3, бр. 11). Њихов број зависи од броју жица, а број жица од величине шаргије.

Жице на шаргији су једнаке дебљине. Шаргија у овом крају има од 4 до 6 жица¹⁵. Шаргија Ђоје Томића има 4 жице и он је назива *класичном шаргђом*. Поред назива класична, за шаргију од 4 жице, срећемо и назив *права шаргђа*. Ова два назива означавају шаргију типично за то подручје.¹⁶

У овом крају празне жице се спарују на босански начин у 3 гласа, односно 3 тонске висине. Етномузиколози, Владо Милошевић и Цвијетко Рихтман, истичу да је исти штим карактеристичан и за тамбуре широм Босне и Херцеговине, укључујући ту и саз¹⁷.

Висински однос и начин на који се спарују жице је сљедећи:

- Прва (I) и друга (II) жица (сл. 3, бр. 12) угађају се једнако, *да* *таре*, *да буду исти тон*, па се и зову *једнаке*, *тарне*, *тарице* или *јединке*¹⁸ (g).
- Трећа (III) жица (сл. 3, бр. 13) је бордунска жица, угоћена је за чисту квинту ниже од висине парица, а назива се *бас* и *слабица* (c).
- Четврта (IV) жица (сл. 3, бр. 14) зvana *бас* *тарећој* или *горњака*, за секунду је нижа од прве двије, а за кварту виша од треће жице (f).

Осим тонова што их дају изабирајуће празне жице, преостали

тонови постижу се краћењем жице прстима лијеве руке на польима која су ограничена пердестима.

Наш казивач познаје и шаргије са 5, 6 и 7 жица, али не свиђа му се тон на њима, како каже, *мајстори најправе узак врати, да жице једна груђу куцају*.

Шаргија се држи тако да се кутлић ослања на грудни кош, а реп на дио длана, код нашег шаргијаша лијеве руке, уз коријен прстију. Звук

на шаргији се добија окидањем жица *терзијаном*¹⁹, који се прави од говеђег рога, *од оног црног што се цијеја*. Свирач терзијан држи у десној руци и то тако да га стави на прегиб кажирста, да би имао ослонац, а придржава га јагодицама палца и кажирста.

Сл. 6- Држење шаргије

ЕРГОЛОГИЈА

Из разговора с казивачем сазнали смо и од ког дрвета се све прави шаргија, односно њени дијелови.

Кутлић је најбоље да се прави од дивље трешње или шљиве. Казивач истиче да је најпогоднији дио дрвета *сама она црвен од шљиве*. Кутлић може још да буде и од ораха. Реп је најбољи шљивов, али може и од јавора, а штимови или шарафи могу и од трешње и од шљиве. Затим истиче да има мајстора који те шарафе или штимове праве и од липе, али то није за свирку већ само за продају, тзв. тури-стичка шаргија.

За своју шаргију каже да је направљена од 3 врсте дрвета и то да су кутлић и реп од дивље трешње, затим горња даска од јеловине, а коњић или кобилица од шљиве. Жице набавља у трговини инструмената и

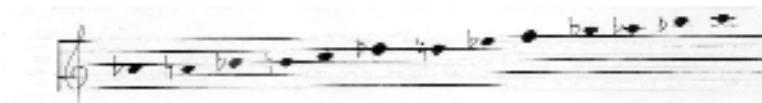

разликује их по бројевима, који означавају њихов промјер. Каже, има их 24, 26, 28, 30, 32. Жице које Томић користи су број 28.

Дужина Ђојине шаргије је 106 цм. Од тога, дужина даске кутлића је 40 цм, а репа 66 цм. Обим кутлића је 38 цм, а дубина 17 цм. Купио ју је 1997. године у Брчком од Цвике Крстића из Грчице.

Ђоја је почeo свирати са 10 година, када је добио инструмент од дједа, мајчиног оца, који га и учи да свира шаргију. Поред њега, каже, гледао је и од компије, који такође свира шаргију, и мало по мало, и сам он поче да је свира. Прије него што нам је засвирао на шаргији, Ђоја је *уђесио* своју шаргију, тј. наптимао ју је и то на поменути босански начин у три гласа.²⁰ На петом пољу и деветом пољу провјерио је да ли му је шаргија удешена и то тако што је покрио прве двије жице, па окину терзијаном, затим покрио трећу, па окинуо, и на крају покрио и четврту жицу и окину терзијаном све жице заједно.

ТОНСКИ НИЗ Ђојине шаргије је сљедећи:

НАЧИН ДОБИЈАЊА ЗВУКА

Ђоја Томић жице окида према доле и према горе. Истовремено окида све четири, три или само прве двије, мелодијске жице, што се сматра новијим начином свирке²¹. Он користи овај начин свирке иако не пјева уз шаргију, али за своју душу свира мелодије које су пратња пјесми или представљају импровизације надахнуте познатим пјесмама (види пр. 8 и 9).

Када свирач упоредо са окидањем жице терзијаном, и лупка у даску шаргије трећим прстом десне руке, он каже *куцам у шаргiju*.²² У транскрипцијама овај поступак је обиљежен са знаком \times^l испод пратеће дионице.

Жице се крате притиском јагодица прстију лијеве руке. Према искуству свирача тон се акустички најбоље добије кад се жица притисне уз само перде. Мелодијске жице свирач скраћује првим прстом -

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕЋА "БАШТИНАР" Брчко

кажипростом, другим - средњаком, трећим - домалим и најрђеће четвртим - малим прстом. Палцем се крати само горња жица, а по трећој (III) жици - слабици, прсти никада не иду.

У неким композицијама, искључиво на крајевима, свирач користи технику денфања и то тако што прстима лијеве руке притиска све жице, каже, *да устапави све тонове.*

РЕПЕРТОАР

Иако у народној музичкој пракси, шаргија прати игру, али и пјесму, Ђоја, не пјева, јер како он *каже нема ѡгла за то, ил' йусти велики тон или да уђуши.*

Примјере које смо снимили²³ можемо подијелити у 2 групе:

- 1. Кола за играње**
- 2. Свирка за његову душу**

Кола за играње су она кола која је он учио међу првима и која је свирао играчима да би играли. У ту групу спадају сљедећа кола која нам је Ђоја одсвирао: коло С мјеста, Безимено, Ужичко, Гоцино коло и Ој нурице дина ти.

У групу свирке за душу, спадају концертантна кола намијењена сценском извођењу, затим импровизације, односно свирке настале од пјесме, или кола које се не играју у његовом крају. Тој групи припадају сљедеће свирке: Марш на Дрину, Чачак коло и 3 кола за која нема називе.

Од оца, који је рођен 1921. године, чуо је да су се некада играла кола која су се звала Каук, Тридесет и први број, Мандовка и Босанчица, али их он нажалост никада није чуо.

Истиче да су кола била мјешовита и да су играли сви подједнако, и људи и жене и омладина. Била су отворена, а чувар кола и коловођа нису давали да се коло затвори, јер је био обичај да играч плати свирачу да свира, да би он био коловођа и кад би се коло затворило не би се знало чије је. Било је случајева и да жене плаћају да би биле коловође.

Свирач је стајао у колу и коловођа ником није дозвољавао да уђе унутар кола, тзв. чисто коло. Дешавало се да коловођа захтијева од свирача да иде "уз њега", па чак и да му наређује шта да ради, што потврђује и случај нашег шаргијаша, коме је приликом свирања, на јед-

ном испраћају у војску 1974. године, коловођа нарсћивао да кљечи и устаје.

Из даљег разговора с казивачем сазнајемо да је прилика за шаргијање и играње било много, почевши од вашара и вјерских и народних зборова, преко свадби и испраћаја у војску до Дана жена (8. марта) и Дана школе у Пиперцима (16. септембра). Вашара је било много: на Мали Божић (14. јануара), затим на Светог Саву (27. јануара), у трећој недјељи поста, тзв. Крстопоклона недеља, па на Мали Васкрс (седам дана након Васкрса), Тројице или Духове (50 дана након Васкрса), Ивањдан (7. јула), затим на Илино (Св. Илија, 2. августа), на Арлијев дан (4. септембра), Петковицу (Св. Петку, 27. октобра) и још на Веденије (Ваведење, 4. децембра).

ЕТНОМУЗИКОЛОШКА АНАЛИЗА

Етномузиколошка анализа појединих елемената Ђоинс свирке потврђује разлику међу примјерима, на коју је и сам Ђоја указао. Кола за играње одвијају се у оквиру симетричних структура, насталих варирањем истих и спајањем различитих дијелова. Од 6 примјера кола за играње, два кола су дводјелног облика (*пр.4 А Б; пр.6 А АВ*), састављена од парног броја тактова (*пр.4 4+4; пр.6 7+7*), затим 3 примјера су четвородјелна (*пр.1 А АВ Б БВ; пр.3 А Б А₁ А₁B; пр.5 А А₁ Б А₂*), такође састављена од парног броја тактова (*пр.1 4+4+16+8+16; пр.3 6+4+4+4; пр.5 4+4+4+4*) и један примјер је пето-дијелан (*пр.2 А А₁ Б Б₁ Ц*), састављен од три различита конструктивна елемента, настао као и осталих пет, на принципу варирања истих и спајања различитих с непарним бројем тактова (**8+8+8+8+7**).

Појава парног броја тактова је у вези с функцијом саме свирке. Наиме, познато је да су и игре у том крају у парном броју тактова, најчешће од 4 до 8.

Развијеност облика је посљедица техничких способности свирача који користи све позиције и веома велики број тонова.

Естетску компоненту Ђоинс свирке можемо да пратимо кроз артикулацију и орнаментисање.

У свим примјерима кола за играње, ритмичку компоненту истиче тзв. куцањем у шаргију, техничким елементом који изводи десном руком.

Ако посматрамо основни тонски низ Ђоине шаргије и његов однос према тонском низу свих кола за играње, запажамо да он на мелодијским жицама користи сва поља. У пракси се сви ови тонови не налазе у оквиру истог примјера. Он такође користи и палац позицију, тј. палцем скраћује IV жицу (f). Употребом палца звук шаргије се "прочишћава," тј. добија се "јаснији тон," што у ствари значи да се постиже или секунда на жељеном мјесту, где је не би било без употребе палца, или се троглас своди на двоглас. Палац позиција се најчешће користи на II и V пољу, а затим заједно на II пољу користи га и на III пољу (пр. 3). У два примјера (пр. 1 и 5) палац позицију користи и на II и на V пољу, док у осталим примјерима само на II (пр.4) и само на V пољу (пр. 2 и 6).

Поред куцања у шаргију, Ђоја у својој свирци користи и технику прескидања, тј. денфања, коју изведе на узастопно поновљеним тоновима, тако што прстима лијеве руке покрива жице, услед чега се треперење зауставља (пр. 4).

Сагледавајући основне карактеристике свирки за душу, запажамо да се оне одвијају у оквиру несиметричних структура, насталих такође варирањем истих и спајањем различитих дијелова. Од 3 примјера свирки за душу један је дводјелан (*пр.7 А, Б*), састављен од непарног броја тактова (**7+10**), затим други је тродјелан (*пр.8 А, Б, Ц*), такође састављен од непарног броја тактова (**8+7+8**) и посљедњи, трећи, је једнодјелан, унутар кога уочавамо привидну тро-дјелност (*пр.9 А 1а 6 11*) и који је састављен од парног броја тактова (**4+4+4**).

Ритмичку компоненту такође обогаћује куцањем у шаргију, али само у прва два примјера (*пр. 7 и 8*), док у трећем примјеру (*пр. 9*) не користи куцање у шаргију.

Однос основног тонског низа инструмента и основног тонског низа свирки за душу је оскуднији у поређењу са основним тонским низом кола за играње. Ђоја у свирци за душу користи на мелодијским жицама само првих десет поља, док XI, XII и XIII поље не користи. Палац позицију примјењује или само на II пољу (пр. 7) или само на V пољу (пр. 8), док га у пр. 9 не користи, јер у том примјеру свира само по мелодијским жицама.

Од техничко-стилских елемената уочљив је глисандо који изводи превлачењем, односно клизањем прста по жици, од једног поља до другог (пр. 8).

Гледано са аспекта динамике, можемо констатовати да су примјери како прве групе - кола за играње, тако и примјери друге групе - свирке за душу, увијек остварени у једноличној, форте динамици.

Након свега изложеног, још једном можемо са сигурношћу потврдити постојање разлика међу примјерима кола за играње, која можемо назвати још и "старијом свирком", и примјерима за душу, која можемо назвати "новијом свирком". Називе, старија и новија свирка, можемо им дати како на основу временског периода у ком су се изводила, тако и по начину свирке који се разликује. Наиме, кола за играње се изводе на тзв. старијски начин свирке, тј. терзијаном се иде преко свих жица, док се свирке за душу изводе на новији начин свирке, и то тако што се мелодијске, односно парне жице (I и II жица) терзијаном каче према доле, а потом пратеће жице (III и IV жица) према горе.

Овакав начин свирке назван је још и свирка из два дијела, која је такође на путу да постане најијењенија инструментална техника свирања на шаргији.

Како назив добrog свирача носи само онај шаргијаш који у својој свирци користи цијели амбитус инструмента, тј. служи се свим пољима, штајући по цијелој дужини дршке, ми с правом можемо шаргијашу Ђоји Томићу дати такав назив. Такође га можемо још и уврстити у шаргијаше између два времена, шаргијаше "умјетнице", који прихватајући све новине које долазе, како у инструменталној техници и облику, тако и у свим осталим карактеристикама, не заборављају и не напуштају стару музичку праксу и облике.

Аутори рада код Ђоје у Пијевцима

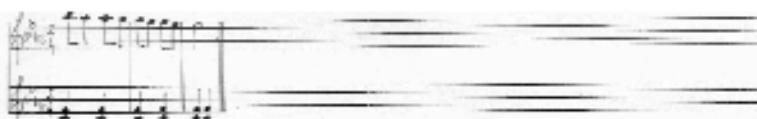

Безимено коло

Пр. 1

Ужичко коло

Пр. 2

С мјеста

Пр. 3

Гоцино коло

Пр. 4

Шумадинско коло

Пр. 5

Oj цурице дина ти

A musical score for a folk song. It consists of four staves of music for two voices. The top two staves are soprano voices, and the bottom two are bass voices. The music is in common time and includes various note values such as eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the notes.

Пр. 6

Чачак коло

A musical score for a folk dance. It features four staves of music for two voices. The top two staves represent the upper line of the circle (Chacak), and the bottom two represent the lower line. The music is in common time and includes eighth and sixteenth notes. The title is centered above the staves.

Пр. 7

Свирка за душу

A musical score for a folk instrument piece. It consists of four staves of music for two voices. The top two staves represent the upper line of the instrument, and the bottom two represent the lower line. The music is in common time and includes eighth and sixteenth notes. The title is centered above the staves.

Пр.8

Марш на Дрину

Пр. 9

1. *Enciklopedija Jugoslavije* 1, A-Biz, Jugoslovenski leksografski zavod, Zagreb 1980, str. 698.
2. Петар Васић, "Пинерачка парохија", БАШТИНАР, Гласило удружења за његовање српског културно-историјског наслеђа "Баштинар" Брчко, година II, број 4, Брчко, децембар 2004, стр. 51.
3. *Opća enciklopedija*, Jugoslovenskog leksikografskog zavoda, 6 Nih-Ras, Zagreb 1980, str. 429./
Enciklopedija geografski leksikon Jugoslavije Jovan Marković, Svjetlost, Sarajevo 1980.
4. Петар Васић, "Пинерачка парохија", ... стр. 51.
5. *Opća enciklopedija*, Jugoslovenskog leksikografskog zavoda, ... str 429.
6. Петар Васић, "Пинерачка парохија", ... стр. 51.
7. Димитрије О. Големовић, Народна музика Југославије, XVI Квиз Музичке омладине Србије, Београд, 1997, стр. 46; Драгослав Девић, Билтен 1, VI.
У савременој музиколошкој пракси користи се класификација Курта Сакса и Ериха М. Хорнбостела донесена 1914. године у оквиру једне студије о музичким инструментима. Ова класификација полази од материје као извора звука као и од начина добијања звука (ударање, окидање, трескање, дувanje, трљање).
8. Dragica Panić, Kola na šargiji na području Brčkog, strukturalna analiza, diplomski rad, Sarajevo, 1986, str. 8.
9. Сви народни термини, као и сви цитати који се односе на казивача биће написани италиком.
10. Дејан Деспић, Музички инструменти, за Први разред средње музичке школе, Треће издање, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2001, 11.
11. Op. cit.
12. Op. cit.
13. Op. cit.
14. Op. cit.
15. Инструмент шаргија може да има од 4 до 12 жица.
- Димитрије О. Големовић, Народна музика Југославије, XVI квиз Музичке омладине Србије, Београд , 1997, 60.
16. Драгица Панић, Кола на подручју Брчког, структурална анализа, дипломски рад, Сарајево, 1986, 13.
17. Владо Милошевић, Саз, Зборник крајишних музеја, Бањалука, 1962; Cvjetko Rihtman, Narodna muzika Jajčkog sreza, Biltén Instituta za proučavanje folklora, Sarajevo, 1953.
18. Dragica Panić, Neki elementi instrumentalne tehnike na šargiji sa Brčanskog područja, Zbornik radova XXXVI kongresa SUFJ, Tuzla, 1987, str. 508.
19. трзалицом
20. У неким крајевима свирачи за штимовање шаргије кажу "парује", "пери" или "спарује" шаргију. Драгица Панић-Капанџић, Игре и њихова музичка пратња у Брчанској крају, однос динарских и панонских елемената, магистарски рад, Београд, 1996, 137.
21. Новији начин свирке назива се свирка "из два дијела", а то значи да се каче једнаке према доле, а потом пратеће жице према горе. Овај технички елемент користи се код свирке за пратњу пјесме. Dragica Panić, *Neki elementi instrumentalne tehnike...*, 510.
22. Op. cit.
- Ова техника у неким крајевима се назива још и "прилупкивати" зглобом. Поред трећег прста, то може да ради и други прст, као и цијела површина нокта домалог прста.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

23. Сви примјери и подаци су снимљени 28. 3. 2005. године у Пиперцима, у кући Ђоје Томића.

Снимању присуствовали: Драгица Панић-Кашански, Ивана Дабић, Петар Васић и репортери брачанског информативног центра Радио-телевизије Републике Српске.

ЛИТЕРАТУРА:

1. БАШТИНАР, Гласило удружења за његовање српског културно-историјског наслеђа, Брчко, 2004.
2. Golemović, O. Dimitrije: Etnomuzikološki ogledi, Beograd, 1997.
3. Големовић, О. Димитрије: Народна музика Југославије, XVI Квиз Музичке омладине Србије, Београд, 1997.
4. Dević, Dragoslav: Bilten 1, VI.
5. Деспић, Дејан: Музички инструменти, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2001.
6. Енциклопедија географски лексикон Југославије Јован Марковић, Свјетлост, Сарајево, 1980.
7. Enciklopedija Jugoslavije 1, A-Biz, Jugoslovenski leksikografski zavod, Zagreb, 1980.
8. Zbornik radova XXXVI kongresa SUFJ, Tuzla, 1987.
9. Милошевић, Владо: Саз, Зборник крајишних музеја, Бањалука, 1962.
10. Opća enciklopedija, Jugoslovenskog leksikografskog zavoda, 6 Nih-Ras, Zagreb, 1980.
11. Панић-Кашански, Драгица: Игра и њихова музичка пратња у брачанском крају, однос динарских и панонских елемената, магистарски рад, Београд, 1996.
12. Panic, Dragica: Kola na šargiji na području Brčkog, strukturalna analiza, diplomski rad, Sarajevo, 1986.
13. Rihtman, Cvjetko: Narodna muzika Jajačkog sreza, Bilten instituta za proučavanje folklora, Sarajevo, 1953.

Ћазивања и записи (грађа)

Моштев из Трњака

Пејар Васић

Ќазивања и записи

Ријетка су, нажалост, наша села у којима се зналачки и осмишљено чувају успомене на даљу прошлост, на своје поријекло, лијепе обичаје, на претке без којих ни ми не бисмо били ту на овом мјесту и овом свијету ма какав он био. Најчешће се то ниподаштава или објашњава тешкоћама живота, напорним радом и бригом за преживљавање, политичким (не)приликама и бројним другим реалним околностима које отежавају и онако мучан тежачки живот. Мада би откривањем и његовањем културне баштине које имамо у изобиљу могли да промијенимо наш свакидашњи живот и да га увећамо уљештамо већина нас не води бригу о томе. Срећом, нађу се ревносни појединци који, поред свих својих и породичних обавеза, брига и бура свакодневице, посвећују пажњу и драгоцено вријеме ширењу властитих сазнања о прецима, њиховим незгодама и згодама, обичајима и другим животним љепотама. Све су то памтили и примали од својих мајки и очева, дједова и бака, и стрпљиво сада преносе на нова покољења.

Један од таквих је активни члан "Баштинара" Ђорђија Антић, земљорадник из Брезика, човјек признат и поштован у широј околини, надалеко чувен по добром и садржајном познавању прошлости и лијепом казивању о њој. Свакодневно је укључен и у савремена збивања у свом Брезику и околини. Био је виште пута у руковођећим органима села и општине; сада је предсједник црквеног одбора у сеоској цркви посвећеној Блаженој Марији у Брезику. Каже, између осталог, да му је прије рата кући у Брезику долазио син Хамдије Крешевљаковића, тражио је од Ђорђије помоћ у истраживању о стећцима.

"Мале су биле могућности да му у томе помогнем, јер тога нема у овом крају - каже Ђорђија и наставља:

- Ја сам Антић, али сам по старини Дамјановић. Не знам тачно из кога племена су моји дошли, знам да су из ондашње Оногашке (никшићке) нахије. Мога прадједа отац Грујо дошао је отуда у Брезик, послије неког сукоба са турском влашћу, отац му се звао Мирко Дамјановић. Грујо је имао четири сина: Перу, Благоја, Спасоја и Антонија. Перо и Антоније не могаху са овдашњим бегом него пређу са десне на лијеву обалу потока Габела (ту гдје је сада

Бегови најамници из Беговаче (неки Абид и Хусеин) убили су мога прадједа Антонија, мислим да је то урадио Хусеин. Потом је аустроугарска власт вршила премјер и у књиге запише његову дјецу као Антиће.

Он, Антоније имао је четири сина: Спасоје, Симо, Мићо и Јово. Јово је умро млад, а од три преостала брата су данашњи Антићи у Брезику, Бузекари и Смиљевцу.

Моја прабаба Сара (жена Антонијева) била је из Брезика од Остојића, код Габеле, који су вјероватно старосједиоци, мислим да су живјели ту још прије Карловачког мира (1699. - послије пораза турске војске од Еугена Савојског, у бици код Сенте). Она је родила поменута четири сина међу њима и мог дједа Мићу. Мићо је био ожењен из Посавине, из Плазуља; његова жена а моја баба звала се Даница (р. 1872. године)."

Ђорђија исприча и кратке приче о пррабаби Сари и бегу, о доживљајима бабе Данице, и друге занимљивости.

◊ пррабаби Сари

Сара је била промуђурна жена, била је оштра и на послу и у кући, знала је и с властима ондашњим да мудро разговара и послове свиђа. Једном је тако направила добар пазар с бегом чији се беговат налазио на десној обали потока Габела.

Бегу се једног дана негдје много журило и Сара му рекне:

-Може ли се, беже, с тобом о нечemu разговарати и какав пазар направити?

- Све може, баба, све, само не може бити шпорет од дрвета ни лула од хартије! - одговори јој бег.

И Сара направи с бегом трампу. За јунглу (2 оке или приближно 3 литра) масла, једне вунене чарапе и цицвару под кајмаком (коју је бег одмах појео) баба добије 110 дунума земље у Крушевљу (десна обала Габеле), још добије и један ћуп, који Ђорђија и данас чува у кући као успомену на пррабабу Сару.

Бег је баби дао тапију на земљу, а свједок тој погодби био је Митар Станишић.

Куда журиш? -питала је Сара бега.

-Одох у Ужице!- одговори јој бег и изгуби се без повратка.

◊ Беговату

Бегов конак је био тамо где је данашњи Пирометал, а бег је био Бакир Тузлић који је располагао имањима на десној обали Габеле, значи Кобилић и све до Саве. Док је лијева страна, односно Брезик у мирузу припао травничком бегу Тарiku Хрустемпшићу и његовој жени Аиди.

На десној обали Габеле, где је Кобилић, било је село Српска Гредица и бег га је преселио тамо где се и данас налази.

◊ баби Даници

Даница, баба Ђорђијина, била је веома бистра и радина или нагле нарави. Једном је у љутњи опсовала Франца Јозефа ћелавог, што је тадашња аустроугарска власт оцијенила као велику увреду његовог царског величанства (ћелави!). Осуђена је на казну тешког затвора и једну годину у оковима провела у злогласном затвору у Тузли. Ослобођена је пошто су дјевери сакупили и дали неколико кеса дуката за њену одбрану и ослобађање. Бранилац јој је био адвокат Јовановић из Тузле. Док је Даница била окована ситни лопови, удварајући се затворској власти, пљували су је и тукли.

Ту у затвору је био и један, по бабиној причи, висок господин с финим црним брковима.

Једном је упитао Даницу: -Јеси ли ти опсовала цара?

-Јесам, одговорила је.

-Нека си! Он свакако није наш цар! -казао је господин.

Даница се чудила и питала, ко је он?

То је писац Петар Кочић, добила је договор.

-Па што њега затвориште?

-Писао је нешто против државе и цара.

Дugo је о томе послије причала баба Даница и чудом се чудила.

◊ резању крајчице

Кад је Ђорђија био дјечак доживио је дане када му је масна храна била одвратна. Само поглед на масноћу, а поготово мирис мрса код њега је изазивао страховит нагон за повраћање до жучи. Није могао боравити у авлији када се у кући спремало масно јело. Жене су говориле да је то од "крајчице", тако се онда звала напаст која га је по бабском тумачењу задесила.

Одвели су га баби Мари Тошић да му "реже крајчицу".

Легао је на леђа и раширених руку и полураширенih ногу стрпљиво чекао на поду код бабе Маре.

На лице му је баба Мара ставила ланену кесу у којој је претходно већ дуже вријеме цијеђен сир приликом спрavљања. Био је то тежак и неподношљив мирис, али је Ђорђија трпио. За палац прст десне руке везала је конац па за палац лијеве ноге, онда с палца лијеве руке на палац десне ноге, унакрст. Потом је маказама исјекла конац на средини трбуха, тако да од њега остане мали крстич и напокон скинула му кесу с лица. Преостале дуже крајеве конца је упарила и изравнала, те поткратила онај који је био најдужи. Била је то крајчица.

- Када сам дошао кући са својом бабом одмах сам се слатко најео врућих чварака! -присјећа се Ђорђија.

◊ ТРАВИ ВИДОВЊАЧИ

(слика на насловној страни)

Постоји у народу позната трава видовњача (вид трава). То је ниска биљка која густо расте и цвјета ситним плавим (или црвеним) цвјетовима са пет латица. Може се наћи у јуну, пред и око Видовдана. Има је у баштама, двориштима, крај стаза и путелјака. У народу постоји вјеровање да је љековита за очи, да бистри вид и ум.

Ђорђијина баба Даница би набрала свеже видовњаче, потопила је у бистру воду и ујутро на Видовдан умивала га водом из посуде у којој је трава преноћила. Перући му очи том чаробном водом баба је говорила:- Виде, Виде, што очи моје виде то руке моје да створе!- и тако понављала три пута молећи се Богу и Видовдану да њен унук буде здрав, да добро види и да му Бог да дара за разне мајсторлуке.

- Доста се то обистинило.- каже Ђорђија.
- Ја ријетко тражим мајстора за своје домаћинство, већину тога знам сам направити, само да негде видим како предмет треба да изгледа и одмах га сам израдим.

Уосталом, то је лако видљиво када се дође на имање овог вриједног домаћина.

Легенда и истина о цркви у Брезику

Прича се као легенда да је у Брезику још у давна времена постојала црква; на локалитету званом Петровића поље. Неких 800 метара

од данашње цркве. Била је брвнара. Из неких разлога, да ли због тортуре тадашњих турских власти или због великог гријеха мјештана, углавном легенда каже да је црква једног дана одлетјела високо и далеко. Истина, остала је мала узвишица површине око сто квадратних метара. На том мјесту власник њиве и данас изоре понеки комад керамике или гвожђа, по чему се види да је ту била нека грађевина.

Постоји могућност да је та црква изгорјела у вријеме турско-угарских ратова.

Старо молитвиште било је у Јанковићима на парцели званој калеми, а послије 1936. године пресељено је на раскрсницу пута који води за Габелу и пута према Сави, то мјесто се дуго звало "код крста" јер су ту Јово Тошић и Симо Којић подигли већи храстов крст који је обично прављен на молитвиштима. Власт је 1951. године уклонила крст и молитвиште је пресељено на сеоско гробље. А 1990. године крст је враћен на старо мјесто да би ту 1998. године мјештани подигли споменик погинулим родољубима овог рата и обављено његово освештање.

Удруженим снагама, захваљујући братској слози и разумијевању 9. маја 2000. године започета је градња нове цркве на старом молитвишту. Освештање новосаграђене цркве, посвећене Блаженој Марији, обављено је 4. августа 2002. године.

Борђија Анчић

ГЛАМОЧ - ПОРТРЕТ МЈЕСТА

Ријеч Гламоч потиче од илирске ријечи делма, што значи овца. Илирско племе Делмати насељавало је појас динарско-далматинске зоне и зависило је од узгоја оваца и на пространим пашњацима подигнуто је насеље звано Делмоч, касније Дламоч и коначно Гламоч. Племе се по овци звало Делмати, односно овчари, а регија где су живјели Делматија, што одговара данашњем називу Далмација.

Данас постоје материјални докази о животу Делмата у овим крајевима, а то су насеобине зване градине, које су карактеристичне за гламочко подручје. Осим градина, о Делматима говоре надгробни споменици од масивних камених плоча, стара гробља и водене каптаже. Делмати су развили култ бога шума Силванус и богиње лова Диане, који су сачувани на откривеним стелама. Примјери споменика налазе се у дворишту Основне школе у Гламочу и у Земаљском музеју у Сарајеву.

Њемачки лингвиста Јозеф Шиц, рођен у Банату, у књизи "Географска терминологија српскохрватског подручја" која је објављена 1957. године, сматра да име Гламоч долази од ријечи глама, што означава чуку, голо каменито брдо и не узима у обзир илирско поријекло ријечи, вјероватно из разлога што му нису биле познате чињенице о овом топониму. Он није узео у обзир мјесто у Источној Њемачкој, у ширем полабљу, које се зове Гламоч. На овај топоним се касније позива Душан Никић из Ливна у књизи "Гламоч - насеље и становништво" сматрајући да је то прародојбина Гламочана. Он истиче да су Срби - Гламочани заузимали простор око данашњег Дрездена и да су у вишевјековном ходу дошли у југозападну Босну формирајући насеље звано Гламоч. По томе назив долази од старе лужичко-српске ријечи до које се дошло преко назива "думача", што значи мјесто у долини. Истина је да је стара гламочка тврђава на стијени, неприступачна са једне стране, али таквих мјеста има много, те се не може баш извући закључак да овај назив управо тако треба прихватити. Није на нама да расуђујемо о овим различitim мишљењима о поријеклу имена Гламоч, али највероватније је прихватљиво илирско поријекло ријечи с доста разлога.

Доласком Словена насеље добија име Гламоч. Босански краљ Остоја Други на простору данашње Табије (ријеч означава истурену

камено утврђење које су Турци изградили послије 1538. године подиже замак, који користи ради лова, а дао га је на управу породици Петра и Павла Клешнића све до долaska Турака 1538. године када су запалили стари замак где се налазила Богородична црква и на зидинама подигли дон-ジョン кулу са звингером као заштитом. Турци насеље зову Аксикар и Калемоц, али се име Гламоч више усталило и остало до данас. У босанско-херцеговачком устанку стари град је био порушен. Ово насеље се спомиње у историјским књигама 1076. године као крајња граница сплитске надбискупије.

Од некадашње "малене камене грађевине" у "куту ником на путу", како је записао турски путописац Евлија Челебија, настала је општина површине од 1.096 km², шеста по величини у БиХ, која се сврстала у средње развијене, захваљујући првенствено најквалитетнијим шумама које се простиру на површини од 44.284 хектара, где је најпознатије четинарско дрво звано резонанс које служи за израду жичаних инструмената које је извожено њемачкој фирмама "Фукс". По посљедњем попису становништва на пространом крашком пољу и висоравни живјело је 14.120 становника, а пореџења ради, 1926. године било је око 28.000 становника, што ће рећи да је била присутна стална миграција становништва. Само мјесто, с надморском висином од 931 метром, смјештено је између обронака високих планина: Цинцара, Виторога, Голије, Шатора и Старетине. У овом крају, удаљеном стотињак километара од мора жестоке су зиме, а љета краћа са изванредним могућностима одмора и рекреације.

Стицајем ратних прилика један мањи број Гламочана (31 домаћинство) насељио се на подручје општине Брчко јесени 1995. године, где и данас живе. Напим људима је у живом сјећању етнogeографска студија, коју је посједовало скоро свако домаћинство, под насловом: "Гламоч-насеља и становништво", од Душана Никић, Ливњака у којој је, поред осталог, дат приказ поријекла гламочских презимена по насељеним мјестима цијеле општине Гламоч. Поред портретирања мјеста Гламоча, желимо да кажемо неколико реченица о Гламочанима настањеним у Брчком, а то су породице с презименима: БАБИЋ, ВУЛЕТА, ВУЛИЧИЋ, ГАЛИЋ, ГРАЛИЋ, ДОБРИЈЕВИЋ, ДУВЊАК, ЂУКИЋ, ИВИЋ, ЈАЊИЋ, КОЗОМАРА, КРАВАРУШИЋ, МАЛЕШЕВИЋ, МРЂЕН, НИНКОВИЋ, ПАШТАР, ПЕТРОВИЋ, РАДУМИЛО, РАКУЉ, РОКВИЋ, СМИЉАНИЋ, СОЛДАТ, СУБАШИЋ, ЂОСИЋ, ЧЕГАР и ХАЈДЕР. Из наведене Никићеве књиге наводимо насеља, односно села из којих потичу споменута пре-

зимена и то: ЗАЈАРУГА (Дувњак, Ђосић, Ђукић, Паштар); ЈАКИР (Гајић, Јањић); СТАРО СЕЛО (Грајић, Добријевић, Краварушин); Нинковић - којих има и у другим селима, Петровић); БАБИЋА БРДО (Бабић - којих има и у другим селима); ВРБА (Вујичић); ДОЛАЦ (Вулета); ПЕТРОВО ВРЕЛО (Ракуљ); КОВАЧЕВЦИ (Смиљанић); ПРИБЕЉА (Субашин); ШУМЊАЦИ (Радумило, Козомара и Солдат); РОРО (Роквић), РЕЉИНО СЕЛО (Хајдер) и СТЕКЕРОВЦИ (Чегар).

У свакодневним контактима, сусретима и разговорима у пригодним приликама осећа се носталгија за родном грудом из које су силом претерани са жељом да се што виште друже, како би своцирали успомене родног краја. Најчешћи сусрети су за вријеме светковина и слава где се може чути пјесма женске групе: "Ево дође да заиграјам вође, само сада и виште никада" која је незаобилазна приликом извођена познатог Гламочког кола, за које је наш КУД "Будућност" 1978. године добио Уницефову награду за извorno народно стваралаштво, или мушки групе: "Запјевајмо, колегани моји, додоне ко зна где ће који". Гламочани, да кажемо Брчаци, углавном су за сада одлучили да овде живе и раде почев од државног сектора (у којем су запослени лекари, просвјетни радници, инжењери и сл.) па до самосталног обављања разних послова у властитој или приватној режији.

КОРИШТЕНА ЛИТЕРАТУРА :

1. "Коло", лист Завичајног удружења "Гламоч" у Бањалуци
2. Никић Душан: "Гламоч - насеља и становништво", Геодетско друштво, Сарајево, 1989.
3. Живковић Пане: "Гламочу с љубављу", ГИП "Орао", Бгд. 2001.
4. Лојпур Душан "Дубоко око рунолиста", Српско ослобођење, Б. Лука 2004.
5. Милош Бојиновић: "Громил поље", Књижевна задруга Бања Лука, 2003. године

Марица Лакић

Ко ме тјердо о изједној трави

Унагод - каже моја бака док ја забринуто осматрам своју фигуру у огледалу. Кажем јој да ништа није унагод, да сам одавно прешла 70 килограма и да не знам откуд ми те киле кад понекад и водим рачуна шта и колико једем. Не осврћући се на моју иронију Иљка се, тако се она зове, враћа у прошли вијек, у 38. годину када је вагала нешто изнад 90. И ја се вратим у прошли вијек, додуше у године ближе двадесетпетром и сјетим када је ономад боксовао Мате Парлов а новинар као један од важних података саопштио шампионову тежину. Иљка, тада још добродржећа сељанка, замислила се и каже - Боже прости, ја сам волка била када сам имала 19 година. А онда, као да се оправдава пред неким невидљивим судом наставља - Ал' то је онда ваљало. Може цура радит...

Да се вратимо на почетак. Прије неки дан, на састанку редакције кажем ја непромишљено, типично за мене, да бих могла дати свој прилог за рубрику Казивања. Мислим, учинила би то Иљка. Њена прича о изједној трави одавно се урезала у моју меморију а и сама бака воли да прича само не би да је турам у новине. А прича нас води до далеке 1935.

- Имала ја ваљда шеснест година. Тамам да се к'о цура прикажем на збору. Била висока и, ето сад би рекли дебела. За оно вријеме, унагод. Ал одједном, не осјећам се добро. У'ватила ме нека стрепња, не могу ништа јест. Радим ја и даље ал' губим снагу, ништа није к'о што је било. Копали ми пред бијељанску молитву у Великој Стјепковици. Сви ручају, ја не могу. Забринула се моја браћа и снаје. А један од копача, у селу се причало да баја, из поточањка што дијели нјиву на велику и малу донесе неки коријен. Бијел, дебео к'о палац. Расијече га попријеко, а на оној бјелини три мрљице, к'о крв првене. Вели он: Их свеца јој јест изједена. Узбунише се моје снаје и послаше ме одмах кући, а већ сутрадан одоше до неке жене у селу што се разумила у траве. Од ње ми донесопше некаквог коријења и трава. И изједну траву. Помијеша маја то с медом и свако јутро сам то узимала. Нестаде оне стрепње, а мојима нека жена у Маочи рекла да сам нагазила и да сам само захваљујући добром здрављу остала жива...

Прилажући још коју реченицу хвале за изједну траву и лјутећи се на онога ко је оставио оно на шта је нагазила, Иљка ту обично завршава причу.

А ја ето од прије пар дана имам стрепњу управо због те изједне траве. Покушавам је излијечити чоколадом и СМС порукама. Вјероватно вам није јасно зашто се ја бринем. Па, изједох се због изједне траве. Вјерујем ја Иљки али да би и ви повјеровали морала сам да нађем и ширу народну а и научну потврду за ту биљку. Знате оно, куница (хајдучка трава, спориш, раван, хајдучица) - Achillea millefolium. Преврнула сам стотине страница стручне и популарне литературе, гурнула Иљки под наочаре мноштво фотографија али узалуд, изједне траве нема. Бар не за Казивања. А за причу?...

Главни уредник је ових дана на одмору. Бака и ја сваког поподнєва пијемо кафу на тераси. Ја нервозно тресем ногом и мрмљам себи у браду: ко ме је тјерао да обећам; немају ни друга казивања ту потврду; испашће безвезе....

Бака убија досаду бројећи аутомобиле који пролазе. - Ше'сет сам набројила сад-сад, док сам попила ка'у. Она стварно брзо пије кафу. Сад и ја почињем мјерити вријеме и бројити аутомобиле.

....54, овај свијет је полуудио. Куда јури, питају се докона баба и оптерећена унука.....

Бако, да то није била линцура?

А? Елде ше'сет прошло? Ка'ка линцура? Изједна трава.

*Нешићо како нейознаније или
правојису нейрила дођене
ријечи:*
унагод - примјерено, одговарајуће, таман како треба
тамам - таман
бајати - врачати
поточањак - поточић
маја - мајка
нагазити - стати на враћбину
елде - је ли да

*Требава, 1953.
брачни пар Тойаловић,
Симоја и Радослав*

Разговор с поводом

Слободан Р. Слободин

Марица Лакић

ТРЕФИЛО СЕ ТАЌВО ДИЈЕТЕ

У Божјој башти много је чуда. Посебно чудних људи, посебно у овим чудним временима. У Брчком, дистрикту Брчко, необичној заједници, живи један, због своје обичности и својих склоности, посве необичан човјек.

Ријеч је Стевану Р. Стевићу, професору Економског факултета у Брчком, угледном јавном раднику и цијењеном сатиричару. Након осме књиге афоризама "Право на реплику" коју је издао Завод за уџбенике и наставна средства из Источног Сарајева, Стевић је како рече Ранко Прерадовић докторирао и афористику. То је потврђено наградом "Умовање чистог разума" Књижевне заједнице "Васо Пелагић" из Бање Луке која му је урученена 25. маја (какав датум, какава случајност) у Брчком. Пуно су хвале те вечери упутили Стевићу и његовом раду Милован Витезовић, Ранко Прерадовић, Душко Петровић и други.

Пред пуном салом Дома културе, са уваженим и расположеним гостима, професор Стевић се након дужег одсуствања поново вратио у свој град.

Зашворили сиће један круг у својој каријери, свом стваралашићу и ево Вас у Вашем Брчком...

Куд год сам одлазио ја сам био најсрдћнији када сам се враћао кући, кући буквально и кући као институцији у којој радим, граду у коме живим, породици. Повратак кући је нешто највредније у овом свему.

Пут који нема повратка нема смисла. Пуно сам срећнији што сам се вратио и надам се, ако будем у овој памети, да више нећу напуштати факултет и Брчко. То је нешто што највише волим и где се осјећам најзадовољније. Ту чини ми се чврсто стојим на тлу, не посрћем, не љуљам се, тешко ме избацити из такта. На другим мјестима мало је природног; нешто се ради на силу, нешто како други хоће, нешто тек тако да се одради. Ја то не волим.

Како сиће се осјећали у првеној сали Дома културе пред Вашим пријатељима, поштоваоцима, радозналицима?

Рећи ће неко да сам се вратио на велика врата. Књига је објављена прошле године, а ја сам чекао да се вратим из Сарајева,

да поново будем Брчак, да видим да ме људи нису заборавили и да им се онда обратим. Чини ми се да сам успио у томе. Неки су дошли због мене, неки због гостију. Свако је имао свој разлог али нико није натјеран.

Речиће нам нешто о самој књизи.

Књига је настала у тешком времену. Ми нажалост тешко живимо ево већ петнаестак година. У књизи је садржан некакав мој однос према животу, покушај да нађем мјесто под сунцем, да нешто кажем а да некога не увиједим а да ипак нешто од тога буде. Људи некад не воле да им се каже, поготово не у лице, поготово у неком неповољном тренутку. Зато ја то напишем.

Како људи реагују на Ваше афоризме, препознају ли се, смешта ли им што што најшише?

Ја то не видим али осјетим. Некима смета што сам то на тај начин рекао, некима што нисам отишао да се покажем тамо где се ломе копља. Нисам ја херој таквог начина борбе. Ја се у другачијем свјетлу борим за бољи живот, правду, будућност. Није борба само сад, и не завршава се битка након што се потуку и истуку. Кад год се отвори књига, моја борба, моја битка траје.

Да ли што значи да ћеше у будућности бити више афорисичар, а мање ђолићичар?

Ако Бог да нимало политичар. Осим ако је политика дио нашег живота и сви смо помало политичари, увучени, не својом вољом, без функција и позиција.

Без ђолићике је скоро немогуће. Зар и сам наслов Ваше књиге нема ђолићички призвук?

Нисам ја ишао на митинге, показивао, прстом пријести, али ипак сам тражио своје право да кажем, одговорим. Јер намећу нам се ситуације у којима немамо куд и ми онда ћутимо. Ја кажем да излаз постоји. Хајде да га нађемо, ја на овај ви на онај начин. Ако је то реплика, онда је то начин да одговорим. Ја никада нисам ишао у прве редове, нисам се наметао, али временом дођем напријед. Док су се други борили, галамили или ћутали, ја сам гутао. Сад кад више не могу, ја реплицирам јер сам на неки начин прозван. Тако је дошло до тога да ова књига послужи као основ за награду коју КЗ

"Васо Пелагић" даје већ 4 године у недостатку неке званичне награде на нивоу Републике Српске. Ипак, сама имена која су добила награду, искључујући мене, доказују да то вриједи: Слободан Јанковић, Душко Петровић, Бране Моцоња...

Ваша браћа ћој перу нису задовољна односом криштике према афоризму. Шта ви мислиште о мјесецу афоризма као књижевне форме и о односу криштике?

Афоризам је као бомба која може да експлодира на разне начине, да рани и погоди некога. Ко не схвата јачину и значај тога он то најрадије и прескочи. Ко то воли и препознаје, он и цијени. Критичари се углавном баве неким другим формама које су једноставније, лакше за тумачење и објашњавање, и за критиковање у смислу праве књижевне критике. Рјеђе се упуштају у ово, јер неки су рекли да је лакше написати пјесму, чак и роман него збирку афоризама. Не говорим ово себи у прилог јер ово што радим то ми је дао Бог. Нисам знао да ћу ово радити, нисам се зато спремао, школовао. Једноставно десило се.

На рециште нам пештю о ћој једнословности, како се ћиште афоризам? Сјећаиш ли се када стије написали први?

Написао сам неколико хиљада афоризама, а објавио између двије и три хиљаде. Тренутно бих се могао сјетити десет, рећи пет. Прије би ми синуо нови. Интересантно је да се не понављам. Први је настао ратне '93. године.

"Вежи коња где ти ага каже. Шта да радимо с толико коња, аге нема?"

Једноставно ми сине нека мисао коју послије дорађујем. Трудим се да реченица има смисла и језички и стилски и наравно да не изгуби ону своју поруку. Пуно тога обришем у дочитавањима, пречитавањима. Игром ријечи постижем вишезначност. Афоризам није афоризам ако је намирењен само једном и ако се само тај један може у њему препознати.

Колико у Вашим афоризмима има цинизма; колико се изругујеше људима и сијуацијама; колико мудрујеше изналазећи рјешења за сијуацију у којој се налазимо?

Вријеме у коме живимо погодује афоризму и тјера афористичара на рад. Нисам циник, не волим да будем заједљив,

подругљив, а афоризме пишем мислећи да ће кад ударим у срце проблема, у мозак, да ће тај мозак почети другачије да резонује, да ће се срце узбунити. Цинизма има само у томе, у покушају да се неко испровоцира. Нема имена али се зна на кога се односи. Битан је проблем и битно је да знамо ко тај проблем генерише: власт, они из власти, они који се намећу. Наша највећа несрећа је тапшање по рамену.

Чему се Ви смијеће?

Не волим се смијати баналним стварима: пијанству, глупости, туђој несрећи. Не волим се смијати трендовски, зато што је неко рекао да је то сад смијешно. Мој начин хумора и оно чему се смијем је ово што радим. Смијем се неким нашим ружним особинама, нечemu ружном у нама. Често сам несхваћен. Кажу да сам затворен, да ме треба отворити као конзерву да бих се насмијао. Ја се само смијем на свој начин. Увијек сам поштовао човјека, исто, од сељака до највишег државника. И никад се не смијем човјеку већ ружним особинама људи на разним позицијама, који тамо не би смјели да буду, а нажалост од њих нам зависи пуно тога.

Да ли сиће доживљавали непријатносћи због онога што сиће написали?

Десило ми се два-три пута да су ми они с којима сам се дружио рекли да сам их прозвао. Генерално, нема страха. Ваљда живимо у времену у коме се може свашта рећи. Ако бих некоме стао на жуљ не страхујем јер сам се обезбиједио, не зависим ни од кога, не тражим функције и положаје. Школовао сам се али сам спреман да поново одем на Палевину (њива на породичном имању у Трњацима) и засучем рукаве.

Ево нас на шерену који заузима њосебно мјесето у Вашем животу. Трњаци, дјећишњество, породица...

Трњаци и моја породица неодвојиви су од моје личности. И сад се до детаља сјећам неких догађаја из дјетињства, мириса и посебне дражи недјељних ручкова, топлине куће и пријатне бриге родитеља за нас дјецу. Дивног сеоског амбијента данас нажалост нема ни на селу. Мислим да су они који то нису имали пуно сиромашнији. Можда то нас дјецу са села чини јачим у односу на друге.

Колико сте штога Ви усјели да пренесеће на своју дјецу?

Тешко је то, мада ми се чини да су доста тога схватиле. Мислим да сам дјеци, ако не причом, не волим пуно да причам, примјером показао да се може бити и вриједан и поштен и коректан и од сељачета постати професор универзитета и дружити се са угледним људима. Не волим осјећај страха да се у нечemu не погријеши који сам и сам имао а који сада примјећујем код старије кћерке. Имам строге критеријуме живота, понашања и односа према другима.

Како се шта сматрошти не види на Вама?

Нисам баш онакав како изгледам. Срећа па не знате моје мане. (Овај одговор прати интензиван смијех.)

Како професор, стручништничар, и као афористичар, кажи шта нас чека у будућности?

Знам само да ће афоризама увијек бити. Јер не мора генерално лоше бити у друштву да би се они писали. Може се говорити и о лошим особинама човјековим, о вјечној теми односа мушкарца и жене.

Да завршимо овај наш разговор управо штањем на ту тему: Ви и жене?

Ми Стевићи не волимо, модерно речено, публицистет. Волимо рад, своје породице, своје супруге. А ја сам један типичан Стевић. Заљубљен и вјеран. Ја сам задовољан и срећан човјек и многе због тога нервирам.

Разговор с професором Стевићем тешко је завршити. Срећа и задовољство којима одиште плијене и опуштају саговорника. Каже да је његова мајка једном рекла за њега: Трефило се такво дијете. Баш лијепо да се трефило управо такво дијете, овакав човјек. И још нешто: ако га тражите, најчешће ћете га наћи у његовим Трњацима, у башти и воћњаку. Јер не воли докона сједења испред кафића и кафана.

Дио колекције ручних радова Крсимиће Николић из Ражњева

Поезија

Драго Куђић

МАЈЕВИЧКИ НОЋТУРНО

Све ће то мила моја
Прекрити снегови бели
И тебе и мене
И живот цели

И све ће бити као некад
И песма и ја и ти
И као да није ни било
Све ћемо заборавити

Само ће мила моја Небески чиста

лица

Гледати нас са висина
Наша снежно бела Мајевица

И све ће о мила моја
Бити опет тако лепо
Да ћемо се животу обоје
Као деца слепо слепо.

МОЈ ХЛЕБ И САН

Нека ми опрости
Ту глад и жеђ
Добра рука што дели
И нека ми пружи данас
Комад цели
и чашу пуну
Јер сутра већ за нас
Неће бити ни глади ни жеђи
у свету што пуща у Луну
Спаваћемо загрљени
Марија
Негде на месечевој међи.

БЕЗ НАСЛОВА

До смрти
Води љубав

До мржње
Силно вољење

До гробља
Воде успомене

До звезда
Падови многи

Шта води
Твоме срцу.

ПРОЛЕЋЕ МОЈЕ СМРТИ

Распеван као сунце
Обамро миром леша
Ћутим од радости

Нека ме растргају
Погазе и потабају
Лудују од весеља

Смрт је распевана
Дух је испарио
Тело се разиграло

То је пролеће
Само моје пролеће
Моје смрти пролеће.

ПОСЛЕДЊА ПЕСМА МАРИЈИ

Скоро ће Месец заћи на моме небу
И ја ћу отићи на заслужени одмор
Лећи ћу као човек у сан
дубок и леп
Из кога се не буде ни богови
ни људи
Само ће звезде да светле на небу
као песме
И рибе ће искрити на дну мора
и океана
То ће моје срце догоревати
на твоме длани
А ти ћеш плакати сама и неутешна
међу песмама
То ће бити моја последња песма
теби Марија
После ће ти други певати друге песме
о Марија

Над Брчким распет Бог

Над Брчким
распет Бог
Над Брчким голим
Немам с ким
да га волим
Ни да му се молим
Над Брчким голим
Распет сам
и ја
Као и мој Бог
И мене боле ране
Бога мог
Бога умрлог.

Александар Николић

(Из збирке "Запис")

дани поплављени вечери неумољиве

Далески летњи сан. Док се чамци
јуре сањају газеле. Уз обалу
многи цветови. У кругу необјашњиве
глади. Дани поплављени. Вечери
неумољиве. Радост коју поседоваше
намрштени бог. Ишчезе. Тражећи у
капима кише. Обронцима траве. У
небу. Шумској краљевини. Јутарњим
гонговима. Недокончане дитирамбе.
Крећући стрмом падином. Времена. У јесен.

само бледи стојимо у томе дивљем хаосу

Само бледи стојимо у томе дивљем хаосу. Слобода само бледи. Мој гласни говор. Моје тепање. Критика моје субјективности. Моћи измишљених бића. Песка. Пића. Ја мрем. Мрем. Красно вече. Красно кестење. Красна лампа. Красна улица. Свег живота је плима у мени затворена.

ПУСТИЊО ПЛОДНА

Пустињо плодна увек ближе мени.
Подне сам. Слично. Твојој успомени.
Плодова давних. Крви тајно стасаш.
Усно стубова вртних вратница звука.
Смелости беседим твојој. Тврдо запета
лука. Међ горка крила. Првога таласа.

ОВА НОЋ РАВНОДУШНА

Ова ноћ равнодушна ова ноћ зрела
и овај пут из моје лобање

Ужасно сам отрован жучљив убијен

Са криком бевремености

ТРОН

Отиснути се. Некуд.
Признати пораз. Признати смрт.
Ероса. Одступање. Ја сам
ваша светлост. Гесло.
Ја сам ваша бронза. Акумулатор.
Жена која се отргла од закона.
Мржња на пророка.
Ваш добар глас. Благовест. Киша.
Киша.

Ћућа у Ражњеву

(П. Васићу)

И мртво оживи када затреба
траје нам прошлост до неба

у нама с нама за сва времена
док сја ражњевска васељена

Видех децу видех старце и ине слике
како живе од прилике до прилике

Нови ће Драгица Петар Марија и Ненад изнова
Када све прође остваривати десо снова

и док се крше времена ломе прсти
у Ражњеву се на нашој кући шљеме крсти.

Избор из поезије других народа

Константин Кавафи

(Александрија, 17. април 1863 - 1935)

За живота скоро непознат као пјесник, а по смрти ишчитаван, тумачен и цијењен - неријетко више по приватном животу него по ономе што је оставио за собом - Кавафи је извјесно пјесник чије ће име и послије неколико стόљећа остати у самом врху европске књижевности. Кавафи ће бити присутан као грчки пјесник истанчане осјећајности и префињене ироније, који је својим и по обиму скромним, али по снази пјесничке ријечи монументалним дјелом подигао још један споменик граду Александрији, грчкој историји и неортодоксној љубави.

манојло комнен

Једног тужног септембарског дана
краљ и владар Манојло Комнен
осјети близину смрти.

Дворски звјездознанци (они плаћени) брбљаху
да краљ ће још много поживјети љета.

И док они тако говораху
он сјети се древних светих обичаја
и нареди из ћелија монашких
да донесу рухо калуђерско.

Обуче га онда, радостан што појављује се
ко скроман свештеник.

Благо онима што вјерују
и умиру као краљ Манојло
у достојно рухо вјере обучени.

ПРОЗОРИ

Тамним собама овим, где дане
проводим мучне, корачам около
тражећи прозор. - Када прозор
буде нађен то утјеха биће. -
Ал' прозора овде нема, ил ја их
не могу пронаћи. Но боље је тако.
Можда би свјетлост нова тиранија била.
Ко зна какве нове показаће ствари.

НИЈЕ РАЗУМИО

О нашој је религији празноглави Јулијан имао рећи ово: "Читao сам, разумио сам, осудио сам." Мислио је, смијешни човјек, да ће нас уништити његова осуда.

Досјетке к'о та не пролазе код нас хришћана.
Одговарамо смјеста: "Читao си али разумио ниси;
да си разумио осуђивао не би."

Проза

Оскоруша у рано јула

НЕОБИЧАН ИНТЕРВЈУ

Здраво драги Ацо

Велики, превелики господине.

Шаљем ти ексклузивни интервју са Остојом Кисићем. Хвала ти на труду који си уложио у ово дело. Већ сам ти рекао: ови редови су тако лепо сложени да ми је напрости било жао да ишта одузимам или додајем без твога креативног уплива. Уверен сам да је то тако рећи готов есеј о мојој маленкости. При томе, уколико те иста стваралачка снага и дух држе за ту тему и уз твој прецизан израз, одговор би на свако питање (ти сам питајући се над оним што сам написао) могао лахко и полахгано боље од мене усложити. А то бисмо потом могли мало дотерати и објавити. Али, ако се и то не може учинити, ствар је и овако лепа у хегелијанском смислу, естетски лепа за разлику од природно лепог и могла би се књижевно толерисати; ако не бисмо ништа интервенисали око овога што смо, ти написао, а ја фотокопирао и послао копију а задржао плаво искрзани пелир на који си тај састав учинио, у реду је. Погледај све поново и уверићеш се како то фино тече. Одиста су ме нека питања такнула и о томе би требало доста писати као на пример о веровању и клерикализму...

Један писац вјерује да питања за интервју и његово писмо другом писцу који је желио да од њега добије ексклузивни интервју, могу сами по себи представљати умјетничко дјело. Ако је тај писац сигналиста, његову сугестију не смијемо олако одбацити. Он нас позива на заједнички стваралачки чин, на отворено дјело од два дијела којем сами стварамо трећи дио по својој замисли. А ако знамо да сваки човјек својом акцијом највише информација даје о самом себи, сложили смо се да је добро објавити то дјело онаквим каквим су Остоја Кисић и Александар Николић били спремни да дају. Наше реакције на ово дјело чиниће његов трећи дио.

Дио писма Остоје Кисића упућеног Александру Николићу 27. јула 1999. године.

ЕКСКЛУЗИВНИ ИНТЕРВЈУ СА ОСТОЈОМ КИСИЋЕМ

Остоја Кисић - интелектуалац по занимању, песник по вокацији, бунтовник, надреалист, нонконформист; теоретичар књижевног покрета сигнализма.

Његови литерарни почеци сежу у далеке педесете када је, под утицајем Мојсија Финција, свог професора, кренуо у неизвесну духовну авантуру оформивши у гимназији у Брчком литературни кружок. Тај брчански период "време поезије", време снажног деловања београдске авангарде, формираће основну слику света, основне утицаје, који се неће битно мењати. Преко модернизма Кисић ће се упознати са надреализмом, у првом реду са есејистиком Марка Ристића, а на тој линији и са Крлежом, и та оријентација присутна је до данас, кроз све мене и разнородне утицаје, зрења и катарзе.

Одслушавши крајем педесетих прва предавања на катедри за општу књижевност и теорију књижевности, данима лута предграђима Београда ослушкујући свој унутрашњи глас. Сусрет са хладним несентименталним молохом велеграда био је узбудљив и драматичан. Први наступ непознатих надобудних јуноша на трибини у Таковској 34 означио је сукоб, неминован сукоб са интелектуалном елитом на Универзитету. Нестрпљив и рушилачки расположен, Кисић са неколицином литературних другова из завичаја, оснива групу "РАПОЈА".

У есеју "Београдска поезија шездесетих година" овако ће своцирати сећање на то време: "Та фамозна путовања по домовини! Као да су стољећа прохујала од тада. Као да су сјекиром расијеџали наше илузије. Још нисмо ни почели да приповиједамо повијест нашег доба, а у њега су ушли јунаци, хероји које смо фамилијарно на друмовима звали Сизиф или Базаров, или Обломов, или Торквемада, Тартиф, Јаго или Свети Павле, Пјер Тејар де Шарден на које се налијепила литература Макијавелија, Кампанеле, Светог Августина, Малтуса, Стерна, њемачко-руских, југословенских анархијста, нихилизам, филозофија софистике, Шопенхауера и Плеханова, астрологија, Кабала, Коран, Жид, Ниче, декаданса и педантерија Александрије и Пергама, сање о Тибету, хладном леденом сјеверу и хладном пустињском реду, о великим аеродромима и

загушљивим собама. О како су то биле прекрасне скитње, где смо сумраком историје и литературе објашњавали свјетла наших путева, бриљантност наших открића."

У тексту "Млади Давичо" цитирајући Горког рећи ће (за Горког) да је веома рано схватио да човјека ствара супротстављање средини која га окружује. Није ли то и Давичо рано схватио, пита се Кисић, па одговара: "Веома рано - и читаву поезију подредио томе схватању."

За Кисићева књижевна схватања и критичарска уверења индикативан је његов "Предговор антологији, Један век српске поезије".

Свој лични програм изнео је први пут у есеју "О свијести живљења" (1959). Следе "Дијагонала Сизиф" (1961), "Директорова кћер" (1962), "Плачеви" (1964), "Живела машта" (1978), "Ране сумње и јауци" (1979). Своју припадност авангардизму манифестовао је у публикацијама "Капитал" (1965), "Сигнал", "Адресе" (1976-1977) и у раду на великој сигналистичкој изложби у Музеју савремене уметности у Београду (1975). У књизи "Незвана авангарда" Кисић је у дванаест есеја изнео сумњу својих погледа на књижевну традицију и савременост, као и на будућност поезије.

Књижевни портрет Вујице Решина Туцића, објављен је 1991. као предговор књизи Туцићевих песама и, истовремено, као сепарат - једна готово романескна структура, рекли бисмо више од романа, то је историја књижевних битака између традиционализма и авангардизма у српској и југословенској књижевности од шездесетих до осамдесетих година. Кисић: "Док пишем ове редове о најзначајнијем песнику нашег доба... претресајући све саме загонетке које нас опседају, није на одмет рећи да је Вујица Решин Туцић и један од највећих песника мира на овим нашим балканским просторима. Све моје претпоставке и сва моја досадашња испитивања нису могла у Туцићевој поезији наћи неку од песама која би имала било какву ратничку ноту."

Питање: "Ни једна организована, дакле високо конфесионализована маса, то јест потенцијално ратнички расположена, не би могла ставити на своју заставу стихове нашег песника. Тих стихова једносставно нема, иако смо сви сведоци колико је и најочигледнији песнички пацифизам био дизан високо на заставама зараћених страна, а те заставе дизане су тако високо да их је страх било погледати." Често се говори о манипулатији људима, идејама, делима.

Може ли се претоставити да после свега наш песник постане "употребљив", да постане предмет такве манипулације?

КИСИЋ:

Питање: "Земун. Црквено двориште и авион у томе дворишту. Све летилице поломљене. Травке изван себе. Јетна сезона и преостатак у тој ломљави и чамотињи у очекивању трећега свјетског мира, јер рат је тај што траје завршен, за нас особито, дефинитивно завршен. Оно што ће пуцати и ломити душе наших противника нека и није право оружје, јесте оружје њиховог рата. Па нека је и право, јесте оружје наше борбе. Дефинитивум! И још шта је било? Срећа, послије оних дефеката у осјећањима, у љубави за нас и љубави против наше воље, насиљне љубави на страни са нацијама. Побједа у љубави, кршћански занос, слепило, пријекор јавности, цесте и провинција. Позив нацијама! Преклињите нас у знању против рата, у пјевању ваше чамотиње. Ми смо одговорни за ваша разарања. Ми смо љубили пустош. Једна држава против свих мора бити пусто, хладно, свјетлошћу обасјано и усамљено мјесто. Држава за разарање нација. То је била наша воља. Љубав послије разорене љубави, послије детаља у љубави. Опредјељујемо се према рату који завршавамо у посртанију." (Дневник пред конац студентске љетине 1962. август. Грађа за Манифест изненадне снаге).

Коментаришите.

КИСИЋ:

Питање: Вратимо се у "голубија времена"?! Ђопићевски речено, у Брчко, у педесете године. Реците нешто о Мојсију Финцију, о литеарној секцији, о младим људима окупљеним око листа "Нови видик". Како је на вашу генерацију утицала "Омладина", "Омладинска ријеч", Ољачина и Палавестрина и Вукосављевићева "Млада култура"?

КИСИЋ:

Питање: Ваше незадовољство личним и друштвеним животом (Толстој после Севастопоља!) манифестовало се на различите начине: пре свега радикалном критиком малограђанске бирократизоване свести која је почела да се лепи, да притиска, гуши. А Београд је почетком шездесетих једна од светских метропола, у којој се осећа дах свежих, божански смелих идеја. Реците нешто о тим контроверзама.

КИСИЋ:

Питање: Сам живот је песников један повољна аргументацијска

фигура и ослобођење песништва?

КИСИЋ:

Питање: На Трибини 17 (Таковска 34), једној од најбољих студентских трибина тадашњег Београда, били сте први млади критичар који је представио једну нову генерацију песника, генерацију шездесетих, и наишао на жесток отпор средине.

КИСИЋ:

Питање: Такође, ви сте дали негативан суд о једној од најбољих књига послератне поезије. Реч је о збирци "Ватра и ништа" Бранка Мильковића?

КИСИЋ:

Питање: О традиционализму. "--он се јавља, у првобитним формама, као пренаглашен интерес песника за судбину прадедовштине. У литератури уопште то значи да говор, који се већ једном или неколико пута трансформисао, треба вратити у његове првобитне облике и после те чисто рационалне псеудонаучне радње, тобоже не подлежући никаквим утицајима, приступити стварању одређеног конгломерата идеја. Тако традиционализам.. суделује у формирању колективног националног мита... у виду неког огромног "мрца" од кога земља дрхти, а кад земља дрхти мора да је био цар, а кад имамо цара запшто да не будемо храбри." ("Један век..." Ка преоцењивању)

КИСИЋ:

Питање: О авангардизму и Давичу? "ДАВИЧО је био мера свих ствари ондашње литературе, пресудна личност за све што се у њој догађало и арбитар у питањима афирмације књижевне младости Београда шездесетих... Ристић је био она највиша инстанца до које се међутим у Београду није ни долазило... Али, Давичу је признато право на књижевна тражења. Он је морао да ринта за литературу хиљаду пута више од других да би одржао њену пропулзивност, неизвесност, немир."

КИСИЋ:

Питање: "У подручје културе уменшала се тада држава перфидним увлачењем књижевности у своје послове."

КИСИЋ:

Питање: "И док су песници шездесетих требали да буду привучени, махом су били принуђени да прихватају доктрину традиционализма, Туцић се нашао ту на равновесју својим талентом са којим није знао шта да ради. И учинио је оно што је било најспасоносније: није

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕДЕА "БАШТИНАР" Брчко
признао постојање талента"?

КИСИЋ:

Питање: "Памфлетски "фул макс" или подузимо најзад то путовање дрско"?

КИСИЋ:

Питање: Туцић и сигнализам?

КИСИЋ:

Питање: Шта је сигнализам донео српској поезији?

КИСИЋ:

Питање: Планета. Путовање у Звездалију. Свемир и сан, један вансеријски есеј о планетарној уметности Мирольуба Тодоровића?

КИСИЋ:

Питање: Мало о певцима са Бајлон-сквера? О злим волшебницима?

КИСИЋ:

Питање: О бекствима и избеглицама. Туцићев бег из Београда у Зрењанин. Била је то велика смелост. Давичов бег у Сарајево и "Даље", Кишов бег у Париз, Пекићев бег у Лондон, Ковачев бег у Загреб, Бабићев бег из Загреба И ТД.?

КИСИЋ:

Питање: Давичо, Киш и Пекић "избегли" су вечност пре овога рата, Пекић и Киш отишли су уз све државне почасти, у алеју (пантеон) бесмртника на Ново гробље, а Давичо одлази без помпе, у типини, као истински прогнаник, на удаљено ветровито Лешће, далеко од "шума Вавилона".

КИСИЋ:

Питање: О Београду и Новом Београду. Миодраг Павловић: "Ја имам наде у овај град". Каква је разлика између Београда шездесетих и Београда деведесетих. Сматрате ли да се изван Београда може стварати иоле значајна литература?

КИСИЋ:

Шта мислите о књизи Свете Лукића "Бивши Београд"?

Питање: Каква је будућност Београда?

КИСИЋ:

Питање: Шта мислите о Новом Београду?

КИСИЋ:

Питање: Сматрате ли себе срећним човеком?

КИСИЋ:

Питање: Као бивши комунист верујете ли у левицу?

КИСИЋ:

Питање: О веровању и клерикализму. Верујете ли у бога?

КИСИЋ:

Питање: Хоће ли Нови Београд добити богољоју?

КИСИЋ:

Питање: Зашто православна црква није успела да као стожер окупи националне снаге, чак ни националисте? Зашто то није успело ни у Хрватској, у којој је клерикализам одувек био експанзивна јуришна песница национализма?

КИСИЋ:

Питање: О подели на богате и сиромашне? О безаконицима, хохштаплерима, који спокојно претварају крв у злато смејући се мојој комунистичкој вери у насушни хлеб за све, и како никад више неће бити гладних?

КИСИЋ:

Питање: О будућности наших културних установа. Шта је књижевна академија? Како бисте описали садашњи књижевни тренутак Београда?

КИСИЋ:

Питање: О субини књиге. Један ваш рукопис о сигнализму под насловом "Велика расправа" налазио се у штампи код сарајевског издавача "Ослобођење", када је избио рат. Каква је судбина тога рукописа?

КИСИЋ:

Питање: О књижевности и политици. "Ако би се залагао за то да разјасни однос политике и књижевности, он би се залагао за њихов креативни сусрет"?

КИСИЋ:

Питање: Какве су ваше везе са књижевницима, вашим пријатељима из Хрватске, Словеније, Македоније и Босне и Херцеговине?

КИСИЋ:

Питање: О најновијем рукопису - збирци песама. Ваш ригорозан критички став према литератури, посебно према поезији, одвео вас је ка преоцењивању песничких резултата српске поезије. Може ли се тиме тумачити ваше ћутање о поезији од преко тридесет година. Сада сте се вратили својој правој вокацији. Код словеначког издавача ускоро треба да се појави ваша нова књига "Сонети на глад" са предговором великог барда критике, професора Милома И. Бандића. Какав одјек очекујете у културној јавности Београда?

Питање: Шта сматрате својом задужбином? Кome сте највише дужни?

КИСИЋ:

Питања јоштавио: Александар Николић

Стиван Стевић

Доживотна робија

Преживјели смо трагедију. На крају смо, опет, испали комчини. Можда се, зато, овдје, веома често, чује грохотан смијех појединача. Онако, из чиста мира. Дође им... Нажалост, тада као ехो одзванања тихи лелек широких народних маса. И док други лажима величају побједу, ми покушавамо истином ублажити пораз. Гледајући и слушајући све ово, обичан човјек схвати: Коначано смо дошли до краја. А многима је, нажалост, то већ дugo био циљ. И, шта друго, него да признамо: Откад је укинута смртна казна, наш живот све вишe личи на доживотну робију!

Они који не знају шта хоће, удружили су се са онима који не могу... Њихове глупости су глобалног карактера. Оне (као ни они) не познају границе. Давно су знали оно што и данас знају. Претекло их вријеме. Ако их је напустила памет, кажу, не значи и да их је издала снага. И док једни пуцају из страха, или из очаја, они пуцају од здравља... Лако је њима, појединцима, да буду при чистој памети, кад је никако не употребљавају. А сваки мањак памети надокнађују мањком карактера. Зато, кад год су сами доносили закључке, сви су се питали: Откуд им? Кад побјеђују, кажу да су тврђи и од челика. Кад губе, онда жалосно констатују, да су само од крви и меса. Никако неће да прихвate чињеницу: Некада широк круг пријатеља већ одавно им је затворен (или, привремено, притворен...).

На све то, обичан човјек гледа отворених уста. Онако, блиједо, без ријечи... Понекад би и он показао зубе, али страхује да се не угризе за језик. А, кад год је показивао језик, стиснуо би зубе, па, ето му проблема! Други се, опет, од муке, смију... Кажу: Можда је, ипак, боље пркнути и од смијеха, него од глади! Многи мисле да нас, због свега тога и пријатељи изbjегавају. Можда зато, да нам и они не учине неко зло. Други, с правом, сумњају да непријатељ никада не мирује. Вјероватно и он штује са нашим, бившим, пријатељима.

Ипак, главу горе! Видите да смо до гуше у проблемима. И будимо оптимисти. Јер, само оптимисти вјерују да су и у паклу ствари кренуле на боље. А, пессимисти би, можда, рекли: И ми ћemo, сигурно, кренути из почетка. Само да овоме дође крај! Као ријетко ко на свијету, оном

глобалном, већина нас, схватили смо да је једина разлика између богатства и сиромаштва у томе што богатство пролази, а сиромаштво, ипак, остаје... Као њихова трајна заоставштина, за нашу будућност!

Зато данас не треба заборавити на јуче. Али, не треба бити ни злонамтило. Јер, овдје се и срећа и несрећа плаћају у готовом. Да би боље памтили, можда би многи требали ићи у школу заборава?

А, да је среће, сигурно бисмо и ми били срећан народ!

Народ

Овај народ није много заостао, али, нажалост, ни његови лидери нису много одмакли! И како би? Многи од њих се и у фотељи понапају као некад у колијевци: Само се лјуљају... А многи, поред фотеље, јопи највише воле кревет. Али, не празан... По могућности. И највише воле радне ручкове. Мада се нико не лјути ни када га позову на радну вечеру. Кажу: Ништа се не ради, а нико не остане гладан! Од свих принципа, највећи број њих поштује само принцип немијешања. Не мијешају се у свој посао... А и зашто би? Они су ту да мисле, а други треба да брину о послу... И да раде. И тако, они који мисле и они који брину о послу (и они ријетки који нешто раде), понапају се као рогови у вречи. А народ ту вречу и даље носи на својој грбачи. И, уместо да пред народом одговарају, они му и даље само нуде одговоре... Од данас, до сутра!

За опште незнайе криви су они који мисле да знају пуно (или све)... Све што раде, раде на невиђено. Зато и постижу невиђене успјехе! Нико не зна, где то још има, осим код овог народа: Кажу да су паметни, а и глуп човјек види да све виште (и једино) изигравају будале? (Народ је давно рекао: Будалу ни гледај, ни кући води. Зато, сад, кад угледа будалу, и паметан скрене са пута...) Због таквих, ускоро виште нико неће тражити длаку у јајству. Сви ће тражити само јаја...

За утјеху, сваки народ има онакве лидере какве је заслужио. (И то је народ, већ одавно, искусио на властитој кожи...) А, кад се говори о народу, увијек се мисли на све људе. Чак и на неке појединице. У томе ни овај народ није изузетак. А и зашто би био? И код њега је већина у мањини. Бар када је у питању онај обичан народ. (Ваљда, ни овај народ, ни у чему, није необичан...)

На срећу, глас овог народа на далеко се чује. Без обзира на то, веома често, свако разговара сам са собом и свако кука на свој начин... Да ли због тога, или због нечега другог, његови проблеми су, коначно, добили и међународну верификацију. Сад се и домаћи задаци рјешавају на страним језицима... Али, шта том народу вриједи што говори стране језике? Сад његови (мисли се на његове лидере) још мање могу да га разумију. Дијелом и због тога што многи од њих слабо владају и властитим језиком... А веома често му није лако ни да препозна своје лидере. Стално су окружени њиховим горилама.

И поред свега, и он би, ипак, хтио у Европу. Макар и формално. Мисли се на овај народ... Али, изгледа да његови лидери превише и не журе на возове који иду у правцу Европе. Кажу, вријесме је на њиховој страни. При томе заборављају да често ни сами не знају која је то њихова страна... И да ли уопште имају своју страну?. А возови, пролазе ли, пролазе... Бар они за Европу. Међународни. Домаћи углавном стоје на слијепом колосијеку. Без обзира на то што нисмо изградили брзе пруге. А камен темељац је већ давно постављен... И, нажалост, зарастао у траву.

Неко скоро рече да је, изгледа, пропуштен и посљедњи воз за Европу! Ако, кажу народни лидери, и онако није имао кола за спавање... А народ и даље, наивно, вјерује да и његови лидери журе у Европу. Поред свега што му се дешава... Ипак, код неких, као да постоји дилема: Да су паметнији од других, да ли би, можда, напокон, почели да вјерују само себи?!

Није по закону гравитације, али, док овај народ чека да падне власт, пропаде му држава! (А неко је давно рекао, да је свака власт од Бога дата. Ако је то тако, онда то важи и за ову и све власти овога народа?) Можда зато више и није питање: Да ли ће тај народ сутра имати... (нешто)...? Питање је: Да ли ће овај народ имати сутра?...

АФОРИЗМИ

(из књиге "Право на реплику")

Остајте овдје! Ми и онако више немамо куд...

*

Стварно смо посебни: Ово што ми трпимо, то није за нормалне људе!

*

И ми коња за трку имамо. Само, не желимо да потрошимо своје кадрове.

*

Данас може да буде поштен само онај од кога ништа не зависи.

*

Памет долази из главе, а снага из stomaka. Зато је лакше бити јак него паметан.

*

Сад и језик главу чува. Нарочито ако га држите за зубима.

*

Нама не треба диригент. Свако кука на свој начин.

*

Све док смо мислили својом главом, морали смо да потурамо леђа.

*

Овдје се још само земља окреће. Зато многи губе тло под ногама.

*

Кад погледам свијет око себе, схватим да смо ми већ на оном свијету.

*

Куд плови овај брод...? Схватићемо тек онда кад се будемо насукали.

*

Добро је! Не може нам бити горе...

*

Узалуд смо свима попуштали. Још увијек се нисмо доволно опаметили.

*

Данас се пријатељи не продају за мале паре. На њима се добро зарађује.

*

Били су у праву једино онда кад су мислили да нису...

*

Овдје истину могу да говоре само они којима је језик бржи од памети.

*

Није лако бити толика будала. За то треба имати и дара...

*

Не тражите истину. Могли би вам је натоварити на леђа.

Овдје су сви помало несрећни. Једни због историје, а други због географије.

*

Ми смо слободољубив народ. Слобода нам је у крви.

*

Млади све чешће висе по кафићима. Убијају се од досаде.

*

Послије њихове приче нама остаје једино да ћутимо...

*

Ако видите да је неко збуњен, најбоље је да се правите луди!

*

Око нас је све више људи пружене руке. Ништа не нуде, већ само траже.

*

Нема хљеба без мотике... А кад завршимо са мотиком, чека нас лопата.

*

Нисмо ни ми изузетак. И код нас је већина у мањини...

*

Само јаје које не постане муђак има шансу да догура до пилета...

*

Колико дugo нас саплићу, ми се још добро и држимо...

*

Старост је вријеме када у животној школи почиње распуст.

*

Откад нас је све мање, све више нас нема...

*

Овдје се свашта дешава. Нажалост, ми са тим немамо ништа...

*

Живим као обичан човјек. Уз надчовјечанске напоре.

*

Не знамо ни од чега живимо, ни зашто живимо! А опет живимо.

*

Није лако живјети од данас до сутра! Али, навикне се...

*

Изгледа да су наши функционери у праву: Ово је стварно обећана земља!

*

И међу онима који клече нађе се понека уздигнута глава.

Неки су и школу живота похађали мртви пијани...

*

И ови избори су били успјешни. Добро су их намјестили.

*

Да је мање рупа, не би нам требало ни оволико закрпа...

*

Само неко може да уради нешто. Нико више не може да уради ништа.

*

Жена се чува као тајна. Само се понекад преноси са колена на колено.

*

Кад дође зима, жена је боља од сваког смедеревца: грије, а не пуши!

*

Многе жене су сјеле на високе положаје. Нажалост, нису све баш добро намјестиле...

*

Сад се и мушкирци и жене боре за фотељу. Заборавили су да им је некад било лијепо и у кревету.

*

Боље сутра имаће само они који су на вријеме легли...

Занимљивости

ЖЕНА ГУСЛАРКА

Једна од познатијих и заслужнијих гусларки из Црне Горе била је јунакиња Милосава Перуновић, рођена 1897. године у селу Дреновишићи, Пјешевици код Никшића. Гусланаје је научила од свог веома заслужног и славног блиског рођака, патриотског гуслара Петра Перуновића Перуна, који је широ мисао народног јединства и будио осјећање, дух и свијест код слушалаца. Највећа заслуга му је што је у Првом свјетском рату гусланајем по Америци код тамошњих Срба исељеника скупио преко 10.000 добровољаца за Солунски фронт и што је одржавао борбени морал код српске војске на боиштима.

Милосава је у Првом свјетском рату била добровољац комита. Као добровољац добила је земљу у селу Жеднику код Суботице, камо се преселила. Неколико година радила је на жељезнничким станицама Суботица и Жедник. За вријеме Другог свјетског рата окупатори Мађари су је присилили да напусти Бачку, па је преко Београда и Пећи отишла у Црну Гору. Петог марта 1945. године погинула је на врху Чакора и сахрањена у Пећи. Највише је пјевала родољубиве јуначке пјесме као: Смрт мајке Југовића, Косовка дјевојка, Бој на Мишару, одломке из Горског вијенца и друго. (подаци од брата Радосава Ј. Перуновића, и из књига: "Савременици о Петру Перуновићу Перуну", 1962., Прим. др Славко Пејић, "Славне српске гусларке и певачице", Православни народни универзитет, Београд 1971)

Постоји ли мама

Близанци у материци разговарају:

- Да ли вјерујеш у живот послије рођења?
- Наравно, сигурно постоји нешто након рођења. Можда смо овдје баш зато да се припремимо на живот послије рођења.
- То је глупост. Нема живота послије рођења. Како би тај живот уопште изгледао?
- Не знам тачно, али увјерен сам да ће бити више свјетла и да ћемо моћи ходати и јести својим устима.
- То је потпуна глупост. Знаш да је немогуће трчати. И јести својим устима, па зато имамо пупчану врпцу. Кајсем ти, послије рођења нема живота.
- Пупчана врпца је прекратка. Увјерен сам да постоји нешто послије рођења. Нешто посве другачије него ово што живимо сада.
- Али нико се није вратио одатле. Живот се послије рођења завршава. Осим тога живот није ништа друго него постојање у уској и мрачној околини.
- Па не знам баш тачно како изгледа живот после рођења, али ћемо у сваком случају срести нашу маму. Она ће затим бринути за нас.
- Мама?!? Ти вјерујеш у маму, па где би по твоме та мама била?
- Свуда око нас, наравно. Захваљујући њој смо живи, без ње не бисмо уопште постојали.
- Не вјерујем! Маму нисам никада видио, зато је јасно да не постоји.
- Да могуће, али понекад, када смо потпуно мирни, можемо је чути како пјева и милује наш свијет. Знаш, увјерен сам да живот послије рођења заправо тек започиње....

документ

Баштинара

Марица Лакић, водитељко програма које организује "Баштинар"

Са "Божићног концерта" у Дому културе

Пјевачи „Вијеница“ послије концерта

Пјевачи "Вијеница" ћослије концерта

Чланице "Vićenica" у њосавској ношњи

Мушка група "Вијенац", и ове године добијници прве награде на хорском фестивалу у Бијељини

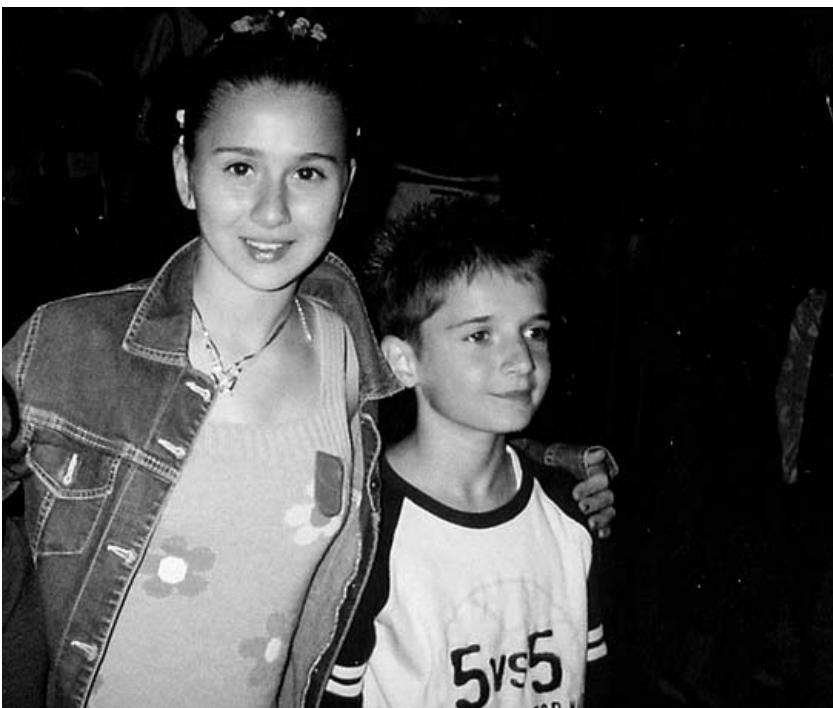

Дарија Кашиански и Стјепан Николић, добијници прве награде на фестивалу дјечије јјесме у Брчком за јјесму "И ми смо свећ", Вељка Вујчића из Београда

Дарија и Стеван на "Змајевим дечјим играма" у Новом Саду

Стеван Мирковић и Дарија Каџански, ученици Четврте основне школе у Брчком, на "Змајевим дечјим играма" у Новом Саду

ДУХОВНЕ И ОТАЦБИНСКЕ ПЈЕСМЕ

Пјевачка група "ВИЈЕНАЦ"

ДУХОВНЕ И ОТАЦБИНСКЕ ПЈЕСМЕ

1) ТРИ СУ ТИЦЕ С НЕБА ДОЛЕЋЕЛЕ	1:14
2) ЈЕЛИЦИ ВО ХРИСТА КРЕСТИТЕСЈА	2:48
3) ДРУГА СЛАВА	1:18
4) ЗАМУЧИ СЕ БОЈА МАЈКА	2:49
5) РАСТИ, РАСТИ МОЈ ЗЕЛЕНИ БОРЕ	3:21
6) СЛАВИТЕ ГОСПОДА ЈЕР ЈЕ ДОБАР	2:51
7) ИСТОЧНИЧЕ ЖИВОНОСНИ	4:17
8) ВИШЊИ, ВИШЊИ РАЗБЕРИ МЕ	0:48
9) ПОЛЕЋЕЛА ДВА СОКОЛА	1:02
10) ДВОР ДАЛЕКО, А ЏА УРАНИО	1:55
11) ОНАМО, ОНАМО ЗА БРДА ОНА	2:44
12) ВИЛА БАНА СА ПЛАНИНЕ ЗВАЛА	2:51

Продуција:
Пјевачка група "Вијенац" Брчко
Постпродуција:
Грађане Бане, Кајићи и Бане Лука
Уредник, издавач и издавачки праћући инс-
титут: Јованка Јован-Ковачевић

Покровитељ:
Храм Успења Пресвете Богородице Брчко
Издатак:
Српски и православни црквени издавач Брчко
Задужбина:
протојереј старател Симеон Александровић

Кристина Николић из Ражњева

Садржај

О поимању баштине и удружењу Баштинар	5
Пјесма: Ода Тесли	7
Одлука о оснивању АДОБ "Брезик"	8
Трећа смотра аматерског стваралаштва Брчко Дистрикта БиХ	9
Активности Баштинара	16
Нова књига Александра Николића	21
Нова књига Недељка Блажића	22
Нова књига Стевана Р. Стевића	23
Умро Чедомир Мирковић	28
Чеда Мирковић: На промоцији књиге "Као близанци"	29
Нина Васић: Чекалац	30
Промоција: А. Б. Ђурић "Православни манастири у БиХ"	35
Из националне ризнице	43
Бранко Брђанин: Средишња карика националне комедиографије	45
Драгица Панић - Кашански, Ивана Дабић: Ђојо Томић	50
Казивања и записи (грађа)	65
Петар Васић: Казивања и записи	67
Петар Субашић: Гламоч - портрет мјеста	72
Марица Лакић: Ко ме тјерао	75
Разговор с поводом	77
Марица Лакић: Трефиле се такво дијете	79
Поезија	85
Драго Кујић:	
Мајевички ноктурно	87
Мој хлеб и сан	88
-Без назлова	89
Пролеће моје смрти	90

Последња песма Марији	91
Над Брчким распет Бог	92
Александар Николић:	
Дани поплављени вечери неумољиве	93
Само бледи стојимо у томе дивљем хаосу	94
Пустињо плодна	95
Ова ноћ равнодушна	96
Трон	97
Ранко Прерадовић: Кућа у Ражљеву	98
Избор из поезије других народа: Константин Кавафи	99
Проза	101
Необичан интервју	103
Ексклузивни интервју са Остојом Кисићем	104
Стеван Стевић: Доживотна робија	113
Занимљивости	119
Албум Баштинара	107

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЛЕЂЕА "БАШТИНАР" Брчко

Bosna i Hercegovina
BRČKO DISTRIKT
BOSNE I HERCEGOVINE
Vlada Brčko Distrikta
Odjeljenje-Odjel za zdravstvo
i ostale usluge
Pododjel za sport i kulturu

Босна и Херцеговина
БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Влада Брчко Дистрикта
Одјељење-Одјел за здравство
и остале услуге
Пододјељење за спорт и културу

Agencija za
umjetničko stvaralaštvo

JAZZ UP

Brčko, ul. Ive Andrića br.1
tel/fax. 387-(0)49-211-877
mob. 387-(0)65-532-520
e-mail: miroslav_o@yahoo.com

SITOŠTIMPA-FIRMOPISAČKI POSLOVI-REKLAMNI MATERIJAL
VIŠEBOJNA ŠTIMPA NA TEKSTILU

KASANSKI
DESIGN STUDIO

BRČKO Distrikat BiH
Rine Čulica 11, Novo Brčko
049/ 232 670; 065/ 802 842
e-mail: kasanski@teol.net
www.kasanski.co.ba

